

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

Anna Huhtinen
Jenni Raatikainen

"VAHVASTI KASVUUN" Osallistavien menetelmien opas kasvatus-
yhteistyöhön

Opinnäytetyö
Syyskuu 2018

OPINNÄYTETYÖ
Elokuu 2018
Sosiaalialan koulutus

Tikkarinne 9
80220 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijät

Anna Huhtinen
Jenni Raatikainen

Nimeke

"VAHVASTI KASVUUN" Osallistavien menetelmien opas kasvatusyhteistyöhön

Toimeksiantaja

Joensuun kaupunki varhaiskasvatuspalvelut

Tiivistelmä

Toiminnallisen opinnäytetyön aiheena oli vanhempien osallisuus. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan vanhemmilla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Työn tavoitteena oli edistää vanhempien osallisuutta. Toimeksiantajana oli Joensuun kaupungin varhaiskasvatuspalvelut.

Kehittämistyön mallina toimi toimintatutkimuksen spiraalimalli. Menetelminä olivat avoimen varhaiskasvatuksen henkilökunnalle alkukartoituksena toteutettu verkkokysely ja haastattelut sekä osallistamisen menetelmät. Toiminnallinen osuus toteutettiin viitenä osallisuustyöpajana, joissa testasimme kehittämiämme osallistavia arviointimenetelmiä toukokuussa 2018. Osallisuustyöpajoista kertynyttä tietoa dokumentoitiin opinnäytetyöpäiväkirjaan, jota hyödynsimme myöhemmin oppaan kokoamisessa. Arviointi toteutettiin yhdessä avoimen varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa ja perheille suunnatulla palautekyselyllä.

Varhaiskasvatuksessa tarvitaan vanhempien osallisuuden edistämiseksi monipuolisia yhteistyömuotoja. Osallisuustyöpajoista saamiemme kokemusten mukaan osallistavat menetelmät soveltuvat hyvin kasvatusyhteistyön suunnitteluun ja arviointiin. Vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan palaute osallisuustyöpajoista oli myönteistä. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena syntyi Vahvasti kasvuun -opas, joka on työväline vanhempien osallistamiseen varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun ja arviointiin.

Kieli
Suomi

Sivuja 58
Liitteet 7
Liitesivumäärä 17

Asiasanat

varhaiskasvatus, vanhempien osallisuus, kasvatusyhteistyö, osallistavat menetelmät

THESIS
August 2018
Degree Programme in Social Services

Tikkarinne 9
80220 JOENSUU
FINLAND
Tel. +350 13 260 600

Authors
Anna Huhtinen
Jenni Raatikainen

Title
"GROWING-UP STRONG" A Participatory Methods Guide to Co-operational Education

Commissioned by the city of Joensuu Early Childhood and Education Services

Abstract

The theme of this functional thesis was parents' participation. According to the fundamentals of early childhood education, parents should have the opportunity to participate in the planning and development of early childhood education together with the personnel and the children. The aim of this work was to produce a participatory methods -guide for early childhood education personnel. The work was commissioned by the city of Joensuu early childhood and education services.

The action research spiral-model was used as a paradigm for this development project. Methods included an early screening online survey targeted at the early childhood education personnel, interviews and participatory methods. The functional part was accomplished through five participatory workshops in the early childhood education. The information gathered from these workshops was documented into a thesis-diary, which was then utilized in constructing the guide. Evaluation was carried out in collaboration with the early childhood education personnel and with a feedback survey given to the families.

Diverse co-operational methods are needed to advance parents' involvement in early childhood education. As learned through the workshops, participatory methods are well suited for the planning and development of co-operational early childhood education. The feedback received from the personnel and parents was overall positive. As a result of this functional thesis, the "Growing-up strong" -guide was created. It is a tool guiding professionals on how to involve parents in the planning and development of early childhood education activities and evaluation.

Language
Finnish

Pages 58
Appendices 7
Pages of Appendices 17

Keywords

early childhood education, parents' participation, participatory evaluation

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa	6
2.1	Osallisuus käsitteenä	6
2.2	Osallisuus lainsäädännössä	7
2.3	Perhe varhaiskasvatuspalveluiden asiakkaana	8
2.4	Kasvatusyhteistyö	10
3	Varhaiskasvatuksen toiminnan arviointi ja kehittäminen	13
3.1	Osallistavat menetelmät arvioinnissa ja suunnittelussa	13
3.2	Arviointi lakisääteisenä tehtävänä	15
3.3	Vanhempien osallistuminen laadun arviointiin	17
4	Opinnäytetyön lähtökohdat	19
4.1	Joensuun kaupungin avoin varhaiskasvatus	19
4.2	Tutkimuksia ja opinnäytetyö vanhempien osallisuudesta	20
4.3	Opinnäytetyön tavoite ja tehtävä	23
5	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat	24
5.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	24
5.2	Prosessin hallinnan menetelmä	25
5.3	Osallistamisen, tiedon tuotannon ja arvioinnin menetelmät	27
6	Vahvasti kasvuun -oppaan työstämisen vaiheet	31
6.1	Alkukartoitus verkkokyselynä	31
6.2	Haastattelut	34
6.3	Osallisuustyöpajat perhekerroilla	35
6.4	Palautekysely perheille	36
6.5	Osallisuustyöpajojen arvioiminen	37
6.6	Oppaan kokoaminen ja valmiin tuotoksen esittely	43
7	Pohdinta	44
7.1	Opinnäytetyöprosessin ja tuotoksen arviointi	44
7.2	Oppimiskokemukset ja ammatillinen kasvu	48
7.3	Eettisyys ja luotettavuus	50
7.4	Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja kehittämisideat	53
	Lähteet	55

Liite 1	Tutkimuslupa
Liite 2	Toimeksiantosopimus
Liite 3	Opinnäytetyön tiedote
Liite 4	Alkukartoituskysely
Liite 5	Osallisuustyöpajojen toiminta
Liite 6	Tiedote perheille
Liite 7	Palautekysely perheille

1 Johdanto

Varhaiskasvatuksen viime vuosina muuttunut lainsäädäntö velvoittaa tukemaan ja edistämään vanhempien osallisuutta. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan on mahdollistettava vanhempien osallistuminen ja vaikuttaminen lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Käytännössä vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa toteutuu usein vanhemmille suunnattuina asiakaskyselyinä varhaiskasvatuksen laadusta. Vanhempien osallistuminen varhaiskasvatuksen arviointiin on kuitenkin haasteellista, koska heitä pyydetään arvioimaan toimintaa, jota he eivät konkreettisesti näe.

Kasvatusyhteistyössä luodaan pohja vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteiselle lapsen kasvatustehtävälle. Kasvatusyhteistyön tärkeitä tekijöitä ovat luottamuksen rakentuminen, tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämisen lisäksi kasvatusyhteistyön tehtävänä on varhaiskasvatuksen kehittäminen. Vanhempien osallisuuden vahvistamiseksi varhaiskasvatuksessa tarvitaan osallisuutta edistävien toimintatapojen ja rakenteiden kehittämistä. Osallistavien arviointimenetelmien avulla voidaan tuottaa arviointitietoa varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Menetelmät perustuvat osallistujien kokemusten arvostamiseen, tasavertaisuuteen ja vaikuttamisen mahdollisuuksien edistämiseen.

Toiminnallisen opinnäytetyömme tavoitteena oli edistää vanhempien osallisuutta. Innostuimme opinnäytetyössä kehittämään arviointimenetelmiä, joissa hyödynnetään luovia ja toiminnallisia menetelmiä. Opinnäytetyön näkökulma vanhemmista varhaiskasvatuksessa perustuu asiakasosallisuuteen. Vanhemmat ovat varhaiskasvatuspalveluiden asiakkaita, joille on tärkeää saada tietoa ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen toimintaan. Kehittämistyön tehtävänä oli kehittää ja luoda uudenlainen työväline vanhempien osallistamiseksi mukaan varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Vanhempien näkökulman huomioiminen varhaiskasvatuspalveluiden asiakkaana on osa laadukasta varhaiskasvatusta.

2 Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa

2.1 Osallisuus käsitteenä

Sosiaalinen osallisuus on laaja ja moniulotteinen sateenvarjokäsite, johon kuuluu erilaisia näkökulmia ja lähestymistapoja. Yhteiskuntapoliittisena käsitteenä sosiaalinen osallisuus on yhdenvertaisia oikeuksia, mahdollisuuksia ja resursseja osallistua yhteiskunnan toimintaan. Suomessa osallisuudesta puhuttaessa korostetaan erityisesti sosiaalisen osallisuuden kokemuksellista luonnetta. (Leemann, Kuusio & Hämäläinen 2015, 1, 3, 5.) Särkelä-Kukko (2014) määrittelee osallisuudessa yhdistyvän tuntemisen, tekemisen ja kuulumisen kokonaisuuden. Osallisuus on subjektiivinen kokemus tai tunne kuulua ja vaikuttaa johonkin. Keskeistä osallisuudessa on luottamus, omistautuminen ja kuulluksi tuleminen. (Särkelä-Kukko 2014, 36.) Sosiaalisen osallisuuden kokemuksellista tunnetta voidaan edistää osallistumisella. Osallistumisella tarkoitetaan ihmisen aktiivista ja sitoutunutta toimintaan itseensä ja ympäristöönsä vaikuttavissa asioissa. Sosiaalisen osallisuuden kokemus voi syntyä, kun ihminen oivaltaa osallistumisen mahdollistaman hyödyn. (Leemann, Kuusio & Hämäläinen 2015, 5.)

Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa osallisuuden käsite ymmärretään vaikuttamisena ja oikeutena tehdä valintoja ja päätöksiä. Viime vuosina varhaiskasvatuksen tutkimuksessa on pohdittu paljon lasten osallisuutta. Lasten osallisuus rakentuu jokapäiväisissä kohtaamisissa, arjen valintatilanteissa ja yhteiseen toimintaan vaikuttamisessa (Leinonen 2014, 17–19). Vanhempien osallisuudessa tärkeäksi muodostuu kokemuksellisuus, jolla tarkoitetaan vanhempien tunnetta siitä, että myös he kuuluvat kasvatusyhteisöön. Kokemuksellinen osallisuus syntyy vastavuoroisen vuorovaikutuksen, merkityksellisten kohtaamisien ja tunneperäisen sitoutumisen kautta. Osallisuudessa on kysymys syvällisestä, ihmisen subjektiivisesta kokemuksesta olla mukana yhteisöllisessä prosessissa. Osallisuus tarkoittaa henkilökohtaisesta sitoutumisesta nousevaa pyrkimystä vaikuttaa asioihin ja vastuun ottamista seurauksista. (Kaskela & Kekkonen 2006, 27.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on jäsentänyt osallisuuden eri osa-alueisiin. Tässä opinnäytetyössä käsittelemme osallisuutta yksilö- ja yhteisötason osallisuutena sekä asiakasosallisuuden näkökulmasta. Vanhemmilla on varhaiskasvatuspalveluiden käyttäjänä tarjottava mahdollisuus palvelujen suunnitteluun, kehittämiseen, tuottamiseen ja arviointiin. Asiakasosallisuuden ymmärretään lisäävän palvelu laadukkuutta, kun se vastaa paremmin asiakkaiden tarpeita. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018b.)

2.2 Osallisuus lainsäädännössä

Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatuslakiin, asetukseen lasten päivähoidosta ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Varhaiskasvatuksessa sovelletaan säännöksiä myös sosiaalihuolto- ja hallintolaista sekä lakia viranomaisten toiminnasta. Muuta lainsäädäntöä ja kansainvälistä lainsäädäntöä, jotka ohjaavat varhaiskasvatuksen järjestämistä ovat lisäksi yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, Euroopan ihmisoikeussopimus, YK:n lapsen oikeuksien sopimus, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet. (Opetushallitus 2016a, 14—15.)

Lasten ja perheiden osallisuuden vahvistaminen, oikeus osallistua omaan arkeen ja oikeus tulla kuulluksi ovat tärkeitä velvoitteita YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa. (YK:n yleissopimus lasten oikeuksista). Varhaiskasvatuslaki määrittelee ja asettaa valtakunnalliset tavoitteet varhaiskasvatukselle. Varhaiskasvatuslain tavoitteet ohjaavat varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sekä paikallisen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa, toteuttamista ja arviointia. (Opetushallitus 2016a, 15.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet täsmentävät käytännössä varhaiskasvatuslakia.

Varhaiskasvatustalain osallisuutta edistäviin tavoitteisiin varhaiskasvatuksessa kuuluvat varmistaa lapsen mahdollisuus osallistumiseen ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Laki määrittelee varhaiskasvatuksen tavoitteeksi toimia yhdessä lapsen sekä lapsen tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin parhaaksi. (Varhaiskasvatustalain 2 a §.) Varhaiskasvatustalain mukaan lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arviotaessa on lapsen mielipide ja toivomukset selvitettävä. Ne tulee huomioida lapsen iän ja kehityksen edellyttämällä tavalla. Varhaiskasvatustalain mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän on huomioitava myös vanhempien ja huoltajien osallistumisen mahdollisuudet. Heille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lapsille ja heidän vanhemmilleen on järjestettävä säännöllisesti mahdollisuus osallistua päiväkodin toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. (Varhaiskasvatustalain 7 b §.) Uuden varhaiskasvatustalain mukaisesti vanhemmilla on oikeus vaikuttaa oman lapsensa asioiden lisäksi päiväkodin antamaan kasvatukseen (Heinonen, Iivonen, Korhonen, Lahtinen, Muuronen, Semi & Siimes 2016, 230).

2.3 Perhe varhaiskasvatustalain palveluiden asiakkaana

Lapsen vanhemmat tai huoltajat ovat ensisijaisesti vastuussa lapsen kasvatuksesta. Varhaiskasvatustalain tehtävänä on tukea ja täydentää kotien kasvatustehtävää lasten hyvinvoinnissa ja mahdollistaa vanhempien osallistuminen työelämään tai opiskeluun. (Opetushallitus 2016a, 8, 14.) Suomessa varhaiskasvatusta järjestävät kunnat, kuntayhtymät sekä muut palvelujen tuottajat, ja sitä voidaan tarjota päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai muuna varhaiskasvatustalainena. Varhaiskasvatustalain määrittelee varhaiskasvatustalain lapsen suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi kasvatustalain, opetuksen ja hoidon muodostamaksi kokonaisuudeksi, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka (Varhaiskasvatustalain 1 §).

Lapsiperheiden hyvinvoinnin kannalta laadukkaat varhaiskasvatustalain palvelut ovat merkittävä tekijä. Perheet ovat varhaiskasvatustalain palveluiden asiakkaita, jossa tärkeäksi

muodostuu palveluiden saatavuus heidän tarvitsemassaan muodossa ja heidän tarpeitaan palvellen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 33.) Vanhempien oikeuksiin kuuluu, että he saavat tietoa varhaiskasvatuksen tavoitteista ja toiminnoista, joilla tavoitteet saavutetaan. Heillä on oikeus tietää varhaiskasvatusta toteuttavan henkilökunnan koulutus, mitoitus ja varhaiskasvatuksessa noudatettavat lapsiryhmäkoot. Vanhempien tulisi myös saada konkreettisia vastauksia siitä, mitä pedagogisuus tarkoittaa eri toiminnoissa ja miten se näkyy lapsen arjessa. (Heinonen ym. 2016, 35—36.)

Varhaiskasvatuslain mukaan kunnan velvollisuuksiin kuuluu järjestää lasten päivähoitopalveluita asukkailleen. Päivähoitopalveluita on oltava saatavilla siinä laajuudessa ja toimintamuodoissa kuin perheillä on tarvetta. Päivähoidon suunnittelussa ja järjestämisessä on otettava huomioon lapsen etu. (Varhaiskasvatuslaki 4 §, 11 §.) Lasten päivähoitopalvelujen järjestämisessä on turvattava lasten hoidon ja kasvatuksen tarve eri ikäryhmissä ja paikallisten olojen edellyttämällä tavalla. (Asetus lastenpäivähoidosta 1 §). Lapsen vanhemmilla on oikeus saada tietoa ja neuvontaa kuntansa varhaiskasvatuspalveluista. Kunnan tehtäviin kuuluu neuvoa, vastata kysymyksiin ja tiedusteluihin maksuttomasti (Hallintolaki 8 §). Varhaiskasvatuslaki takaa kaikille lapsille varhaiskasvatusta 20 tuntia viikossa joko kunnallisessa tai yksityisessä varhaiskasvatuksessa. Kunta on velvollinen järjestämään lisäksi kokopäiväistä varhaiskasvatusta lapsille, joiden huoltajat ovat töissä tai opiskelevat pääsääntöisesti tai toimivat yrittäjinä. Kokopäiväistä varhaiskasvatusta tulee kuitenkin järjestää lapsille, jos perheen olosuhteet sitä vaativat tai se on muutoin lapsen edun mukaista. (Varhaiskasvatuslaki 11a §.)

Vuoden 2016 tilastotietojen mukaan Suomessa oli kokopäivähoidossa 155 583 lasta päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. 1–6-vuotiaista lapsista noin 58 % oli kunnan kustantamassa päivähoitossa vuonna 2016. Joensuussa 1–6-vuotiaista lapsista noin 57 % oli kunnan kustantamassa kokopäivähoidossa. Kunnan järjestämään leikkitoimintaan osallistui 192 lasta vuonna 2016. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2018.) Joensuun kaupungin varhaiskasvatuspalvelut perustuvat monipuolisiin ja

joustaviin päivähoitopalveluihin. Toimintamuotoina vanhemmille tarjotaan päiväkotihoidoa, perhepäivähoitoa, avointa varhaiskasvatustoimintaa, yksityistä päivähoitoa sekä tukipalveluita lapsen kotihoitoon. (Joensuun kaupunki 2018.)

Valtioneuvoston asettama varhaiskasvatuksen neuvottelukunta on luonut vision vuoteen 2020 varhaiskasvatuksen toteuttamisesta ja kehittämisestä. Vuoteen 2020 mennessä tavoitteena on turvata perheiden valinnanvapaus varhaiskasvatuspalveluissa. Lisäksi tavoitteena on uudistaa varhaiskasvatuspalveluita niin, että jokaisessa kunnassa on tarjolla myös avointa varhaiskasvatusta. Visiona on, että perheillä on entistä enemmän tietoa saatavilla olevista varhaiskasvatuspalveluista ja tarjolla olevista vaihtoehdoista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 22, 42.) Varhaiskasvatuksen asiakkuudessa korostuvat nykypäivänä perheiden asiantuntemus, siitä mitä varhaiskasvatuspalveluilta odotetaan. Varhaiskasvatuspalveluiden laadun kriteereiksi ovat nousemassa asiakaslähtöisyys, osallisuus ja tasavertaisuus yhteistyössä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 34.)

2.4 Kasvatusyhteistyö

Vanhempien näkökulman huomioiminen varhaiskasvatuspalveluiden asiakkaana on osa laadukasta varhaiskasvatusta. Kasvatuskumppanuuden käsite velvoittaa kuuntelemaan vanhempien mielipiteitä varhaiskasvatuspalveluiden suunnittelussa ja toteutuksessa. (Kronqvist & Jokimies 2008, 15.) Vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä on käytetty aiemmin kirjallisuudessa, tutkimuksissa ja käytännössä käsitettä kasvatuskumppanuus. Nykyään varhaiskasvatustyötä ohjaavassa valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) käytetään termiä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö. Nimen muuttamiseen on vaikuttanut pyrkimys yhtenäistää käsite esi- ja perusopetuksessa käytettävään käsitteeseen yhteistyö. Kasvatuskumppanuutta voidaan lähestyä useista näkökulmista (Heinonen ym. 2016, 226.) Tässä luvussa sitä on käsitelty vanhempien osallisuuden ja varhaiskasvatuksen kehittämisen näkökulmista.

Kasvatuskumppanuus luo perustan vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteiselle mutta jaetulle lapsen kasvatustehtävälle. Kodin ja varhaiskasvatusympäristön ihmissuhteet ovat erottamaton osa lapsen arkea. (Kaskela & Kekkonen 2006, 5.) Varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja vanhempien yhteistyön tavoitteena on lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen. Kasvatusyhteistyön tärkeitä tekijöitä ovat luottamuksen rakentuminen, tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Kasvatusyhteistyö edellyttää henkilökunnalta vuorovaikutteisuutta, aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. (Opetushallitus 2016a, 32—33.) Ahonen (2017) muistuttaa, miten toisistaan eroavien kodin ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristöt vaikuttavat lapsen kehitykseen. Lapsen tulisi saada kokea, että molemmissa ympäristöissä toteutuvat samanlaiset lapsen edun mukaiset arvot ja näkemykset. (Ahonen 2017, 123.) Kasvatusyhteistyön arvoista, tavoitteista ja vastuista tulisikin keskustella sekä varhaiskasvatuksen henkilökunnan kesken että lapsen vanhempien kanssa. (Opetushallitus 2016a, 33.)

Kasvatusyhteistyö vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä alkaa rakentua jo ensitapaamisella. Varhaiskasvattajien olisi hyvä varata tarpeeksi aikaa lapsen varhaiskasvatuksen aloituskeskusteluun ja tutustumiskäyntiin. Yhteistyön rakentumisen kannalta merkityksellistä on kuinka vanhemmat ja lapsi otetaan vastaan varhaiskasvatusyksikössä. Myöhemmin pääpaino siirtyy päivittäisiin kohtaamisiin, joissa toimiva yhteistyö ja keskinäinen luottamus rakentuvat. Keskustelut saavat uusia näkökulmia, kun henkilöstö ja vanhemmat tutustuvat toisiinsa paremmin. Kasvatusyhteistyön tavoitteena tulisi olla avoin vuorovaikutus, jonka kautta voidaan jakaa elämäntilannetta kotona ja varhaiskasvatuksessa. (Heinonen ym. 2016, 226.) Vanhempien osallisuuden kautta avautuvat lapsen oppimiseen ja kehitykseen positiivisesti vaikuttavat tekijät, joita voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen ja opetuksen perustana. Vanhempien osallisuus mahdollistaa myös kasvatuksen osallistumiselle avoimen arvoperustan toteutumisen. Vanhempien osallisuus kasvatuksen suunnittelussa ja arvioinnissa edistää myös lasten kasvun uhkien tiedostamista käytännössä sekä perheiden ohjaamista tarvittavien tukien piiriin. (Heikka, Hujala & Turja 2009, 101—102.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma (vasu) on yksi tärkeimmistä kasvatusyhteistyön välineistä (Heinonen 2016, 81). Lapsen suunnitelmallisen ja tavoitteellisen kasvatuksen, hoidon ja opetuksen toteutumiseksi, henkilöstön on laadittava yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on dokumentti, johon kirjataan tavoitteet, joiden avulla tuetaan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Suunnitelmassa on huomioitava myös lapsen mielipide ja toiveet. Varhaiskasvatussuunnitelmassa tulee näkyä huoltajien ja henkilöstön näkemykset lapsen kehitykseen, oppimiseen ja ryhmässä toimimiseen liittyen. Suunnitelmaan asetettuja tavoitteita on arvioitava ja tarkistettava kerran vuodessa tai tarpeen vaatiessa. (Varhaiskasvatustaki 7 a §) Vanhemmat ja lapset tulee ottaa mukaan myös paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman tekemiseen (Opetushallitus 2016a, 9). Suunnittelusta tulee parhaimmillaan yhteinen kehittämisprosessi, joka lisää vanhempien tietämystä varhaiskasvatuksen sisällöistä ja toimintatavoista. Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa vahvistuu, kun heille mahdollistetaan osallistuminen toimintaan ja mielipiteiden ilmaiseminen varhaiskasvatuksen järjestämisestä. (Heinonen ym. 2016, 230—231.)

Eskel ja Marttila (2013) näkevät, että vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä merkityksellistä on, että keskustelut ovat dialogisia ja yhteisöllisyyttä rakentavia. Dialogisuus vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä tarkoittaa tasavertaista vuorovaikutussuhdetta, jossa molempien osapuolten näkemyksiä arvostetaan. Yhteisöllinen keskustelukulttuuri varhaiskasvatuksessa vaatii varhaiskasvattajilta omistautuvaa otetta ja tietoista läsnäoloa. Vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä yhteisöllisyys näkyy yhteistyönä, yhdessä tekemisenä ja yhdessä suunnitteluna. (Eskel & Marttila 2013, 87—88.) Oppivassa yhteisössä henkilöstö pohtii ja arvioi yhdessä asetettuja tavoitteita ottaen mukaan myös huoltajilta ja muilta yhteistyökumppaneilta sadun palautteen. Lapsille ja huoltajille on mahdollistettava osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Osallisuutta edistäviä toimintatapoja ja rakenteita on kehitettävä, jotta osallisuus toteutuisi. (Opetushallitus 2016a, 28—30.)

Kasvatusyhteistyön muodot ja tehtävät vaihtelevat (Ahonen 2017, 125). Uuden varhaiskasvatuslain korostaessa vanhempien osallisuutta eivät vanhempien vaikutusmahdollisuudet rajoitu oman lapsen asioihin. Kasvatusyhteistyössä haetaan uudenlaisia toimintamuotoja. (Heinonen ym. 2016, 230.) Muita yhteistyön muotoja, jotka avaavat vanhemmille osallistumisen mahdollisuuden ovat toimintakausittaiset yhteiset tapahtumat, vanhempien osaaminen käyttöön päiväkodissa ja vanhemmat mukana päiväkodin retkillä. Vanhempien vaikuttamisen mahdollisuuksia lisääviä yhteistyön muotoja ovat vanhempainyhdistykset, aktiiviset vanhempainryhmät, vanhempien osallistuminen laadunarviointiin ja vanhemmat vaikuttajina kunnallisessa päätöksen teossa. Varhaiskasvatuksen henkilökunta voi suunnitella yhdessä vanhempien kanssa sisällön vanhempainiltaan. Päiväkodin viestintätavat tukevat kasvatusyhteistyötä, kun vanhemmilta kysytään, mitä ja miten he haluavat kuulla toiminnasta. (Heinonen ym. 2016, 231—234.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet esittää hyödynnettäväksi myös tieto- ja viestintäteknologiaa yhteistyössä. (Opetushallitus 2016a, 33.)

3 Varhaiskasvatuksen toiminnan arviointi ja kehittäminen

3.1 Osallistavat menetelmät arvioinnissa ja suunnittelussa

Hyvä arviointi edellyttää toimintaympäristön ja arvioitavan ilmiön ymmärtämistä. Arvioinnin tarkoituksena on toiminnan seuraaminen, tarkasteleminen ja sen parantaminen. Arvioinnin suunnitteluun kuuluvat arvioinnin tarkoituksen ja tarpeiden määrittely sekä perusteleva arviointi. Kun tiedetään mitä ja miksi arvioidaan, voidaan arviointi toteuttaa käytännössä. Arviointi tuottaa kehittämissuosituksia ja osoittaa toiminnan tuloksellisuuden tai vaikuttavuuden. (Aalto-Kallio, Saikkonen & Ollonqvist-Koskinen 2009, 9—11.)

Arviointia voidaan lähestyä monesta näkökulmasta. Arvioinnin konstruktivistinen lähestymistapa perustuu ihmisten osallistumiseen ja voimaantumiseen. (Aalto-Kallio

ym. 2009, 33.) Osallistavassa arvioinnissa keskitytään ihmisten subjektiivisiin kokemuksiin. Osallistava arviointi vahvistaa osallistujien vaikuttamisen mahdollisuuksia ja lisää yhteistä ymmärrystä arvioitavasta kohteesta. (Aalto-Kallio ym. 2009, 33.) Osallistavat menetelmät tai -työkalut ovat erilaisia harjoituksia, joiden avulla kerätään tietoa, analysoidaan tilannetta, vertaillaan vaihtoehtoja ja aikaansaadaan keskustelua. Osallistavat menetelmät perustuvat alun perin kehitysyhteistyössä kehitettyihin osallistavan havainnoinnin PRA-menetelmiin (Participatory Rural Appraisal). PRA-menetelmiin kuuluvia työkaluja on muokattu, kehitelty eteenpäin ja niitä keksitään koko ajan lisää. (Airaksinen 1998, 11; Tuomi & Sarajärvi 2009, 82.) Yhteistä osallistamiseen perustuvilla menetelmillä on osallistujien oman tiedon arvostaminen ja moninäkökulmaisuus. Osallistamiseen perustuvien menetelmien toimintaympäristönä on ryhmä, joka mahdollistaa asioiden eri puolten esille tulemisen. Ryhmän kaikkien osallistujien mukanaan tuoma tieto on yhtä arvokasta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 83.)

Toikon ja Rantasen (2009a) mukaan kehittämistoiminnassa tarvitaan käyttäjien ja toimijoiden henkilökohtaisia ajatuksia, kokemuksia ja näkemyksiä. Osallistumista edistäviltä välineiltä tarvitaan tällöin emotionaalista ja dialogista ulottuvuutta. Kehittämistoimintaan sopivat erilaiset toiminnalliset osallistumisen välineet, jotka mahdollistava asioiden ulkoistamisen ja näkyväksi tekemisen. (Toikko & Rantanen 2009a, 99, 108) Tutkijan rooli osallistavissa menetelmissä on toimia fasilitaattorina, joka kokoaa ja sovittaa yhteen osallistujien ideoita. Tutkijan suhde osallistujiin muodostuu kunnioituksesta ja heidän näkemysten ja tiedon arvostamisesta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 83.) Myös Kivipellon (2008) mukaan osallistavassa arvioinnissa käytetään erilaisia menetelmiä, joiden avulla toimijat, osallistuvat arviointiin. Osallistavat arviointimenetelmät ovat siten kanava, jonka avulla toimijoita saadaan mukaan kehittämään heitä koskevia asioita. Osallistavassa arvioinnissa pyritään valitsemaan sellaisia tiedonkeruu- ja analysointimenetelmiä, jotka edistävät toimijoiden tasavertaista osallistumista ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. (Kivipelto 2008, 24.) Osallistavassa arvioinnissa voidaan hyödyntää sekä laadullista kokemusperäistä tietoa että määrällisin menetelmin todennettavaa tietoa. (Kivipelto 2008, 15.) Kokemustietoa kerätessä on pohdittava tarkasti menetelmiä, joiden avulla myös hiljainen tieto tulee

esille. Tietoa voidaan koota esimerkiksi kyselyin ja haastatteluin. Tiedonkeruuseen voidaan käyttää myös määrällisen tiedon keruumenetelmiä kuten manuaalisia tai verkkopohjaisia kyselyitä. (Kivipelto 2008, 26.)

Arviointitulokset ovat harvoin yksiselitteisesti tulkittavia, koska se on aina sidoksissa arviointitilanteeseen. Arvioinnin avoimuus mahdollistaa arvioinnin prosessin tarkastelun, miten sen tuloksiin on päädytty. Jos arviointia ei voi pitää luotettavana, eivät kehittämissuosituksetkaan ole perusteltuja. (Aalto-Kallio 2009, 114—116.) Osallistavan arvioinnin dokumentointi on tärkeää, koska osallistujien tuottama tieto on merkittävää. (Kivipelto 2008, 25.) Osallistamiseen perustuvien menetelmien kerätty tieto on usein visuaalista. Se voi olla kuvallisesti tai suullisesti esitettyä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 83.)

3.2 Arviointi lakisääteisenä tehtävänä

Varhaiskasvatuksen arviointi on lakisääteinen tehtävä. Varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. (Varhaiskasvatuslaki 9 b §) Varhaiskasvatuksen arvioinnin tarkoituksena onkin turvata varhaiskasvatuslain toteutuminen. Arvioinnilla seurataan paitsi varhaiskasvatuksen tarkoituksen toteutumista, mutta myös tuetaan varhaiskasvatuksen kehittämistä ja edistetään lapsen hyvinvointia, kehittymistä ja oppimisen edellytyksiä. (Heinonen ym. 2016, 87.)

Eri toimijat monilla eri tasoilla tuottavat arviointitietoa yhdessä varhaiskasvatuksen kehittämistyön tueksi. Arviointia toteutetaan varhaiskasvatusyksiköissä, järjestäjien tasolla, kansallisesti ja kansainvälisesti. Pedagogisen arvioinnin päämääränä on varhaiskasvatuksen kehittäminen sekä lasten kehityksen ja oppimisen edellytysten edistäminen. Osana tähän tehtävään kuuluu paikallisten varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi lasten varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen. (Opetushallitus 2016a, 60.)

Varhaiskasvatuksen ulkopuolisena arvioinnin asiantuntijaorganisaationa toimii Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi). Karvin tehtävänä on tuottaa arviointiin perustavaa tietoa varhaiskasvatuksen kehittämistä varten. Sen tehtävänä on kehittää varhaiskasvatuksen arviointia ja toteuttaa varhaiskasvatuksen toimintaan liittyviä arviointeja. (Laki Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta 1 §, 2 §.) Karvi selvitti varhaiskasvatuksen laadunhallinnan ja itsearvioinnin käytäntöjä keväällä 2017. Kyselyn itsearvioinnilla tarkoitettiin varhaiskasvatuksen järjestäjän systemaattista arviointia, jonka pohjalta varhaiskasvatuksen laatua kehitetään. Vastaajat käyttivät toimintansa itsearvioinnissa yleisiä laadunhallinnan malleja ja varhaiskasvatukseen kehitettyjä arviointimalleja. Käytetyimpiä laadunhallintamalleja olivat Tutki-arvioi-kehitä (TAK), Tasapainotettu tulokortti, CAF, Laadun arviointi päivähoidossa ja ISO-laatu-standardit. Varhaiskasvatuksen järjestäjien käyttämiä itsearviointitapoja valmiiden laadunhallinta mallien lisäksi tai niiden sijaan olivat asiakas- ja työtyytyväisyyskyselyt, palautekeskustelut ja -palaverit. Kyselyyn vastanneista 85 prosentilla oli tavoitteena uudistaa itsearviointikäytäntöjään vuonna 2015 muuttuneen varhaiskasvatustlain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) tavoitteiden mukaisiksi omissa paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissaan. Vastaavasti 12 prosenttia kyselyyn vastanneista ei kokenut itsearvioinnin uudistamiselle olevan tarvetta. (Mikkola, Repo, Vlasov, Paananen & Mattila 2017, 31—32, 34.)

Paikallinen varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa ja päättää itsenäisesti toimintansa laadun arvioinnin kokonaisvaltaisesta suunnittelusta ja käytettävistä menetelmistä. Arvioinnin keskeisin tarkoitus on toiminnan kehittäminen varhaiskasvatuksen laadunhallintaa säätelevien lakien ja dokumenttien mukaisesti. Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja varhaiskasvatustlain sisältävät kuitenkin niin paljon mahdollisia arvioinnin kohteita, että arvioinnin suunnittelu vaatii huolellisuutta. Oleellisia kysymyksiä ovat arvioinnin tarkoitus, mitä tai ketä arvioidaan ja ketkä arvioivat? Arvioinnin toteuttamiseksi on suunniteltava, millaisia menetelmiä käytetään, miten arviointi ja tulokset dokumentoidaan ja miten arviointitietoa hyödynnetään. (Parrila & Fonsén 2016, 92—94.) Arviointi ja siihen perustuva kehittäminen ovat varhaiskasvatuksen laadun kehittämisen sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden

den sisäistymisen edellytys. Varhaiskasvatus ei kehity ainoastaan ulkoapäin tulleiden ohjeiden ja määräysten perusteella. Tarvitaan selkeitä kehittämisen työvälineitä, rakenteita ja kehittämiseen liittyvää osaamista arjessa. (Parrila & Fonsén 2016, 111.)

3.3 Vanhempien osallistuminen laadun arviointiin

Varhaiskasvatuksen laadun määrittelyssä käytetään erilaisia laadun lähestymistapoja. Näitä paradigmoja ovat objektiivinen, subjektiivinen ja intersubjektiivinen. Objektiivisessä laadun paradigmassa laatu on havaittava kokonaisuus, jota voidaan käsitellä tieteellisin keinoin. Objektiivinen paradigma on asiantuntijälähtöinen, jossa ei huomioida lasten, henkilökunnan tai vanhempien näkemyksiä laadun määrittelyssä. Subjektiivisessä näkökulmassa tiedon nähdään olevan subjektiivista, joka rakentuu aina ihmisen ajattelun ja kokemusten kautta. Intersubjektiivinen laadun paradigma yhdistää kaksi edellistä näkökulmaa nähdessä, että kaikilla ihmisillä on oma käsitys varhaiskasvatuksen laadusta. (Parrila 2004, 71—73.) Laatu ei siis koskaan rakennu yhdestä yksittäisestä tiedosta vaan laatuun on olemassa erilaisia näkökantoja. Ymmärrys laadusta rakentuu aina kokijoiden subjektiivisen tulkinnan kautta. Varhaiskasvatuksen laadun määrittelyssä ja arvioinnissa on siirrytty asiakaslähtöiseen arviointiin ja intersubjektiiviseen laadun kehittämiseen. (Nummenmaa 2004, 83.)

Vanhempien antamaa laadunarviointia voidaan Parrilan ja Fonsénin (2016) mukaan tarkastella päivittäisenä ja systemaattisena arviointina. Päivittäinen arviointi tarkoittaa suullisen palautteen antamista, joka voi tapahtua esimerkiksi lapsen hoitopäivän tulo- tai lähtötilanteissa. Usein päivittäinen palaute liittyy arkisiin asioihin, kuten lapsen vaatetukseen, perushoittoon tai lapsen kehitykseen ja käyttäytymiseen. Päivittäisen palautteen avulla saadaan arvokasta tietoa, jota voidaan käyttää toimintaa suuntaavana arviointitietona. Tätä kautta vanhemmille välittyy tunne, että heidän sanomallaan on merkitystä ja heidän mielipiteitään kunnioitetaan. (Parrila & Fonsén 2016, 109.) Systemaattisella arvioinnilla tarkoitetaan suunnitelmallista ja laajaa arvi-

ointia, jonka avulla voidaan selvittää vanhempien mielipiteitä. Tällaisia ovat esimerkiksi vanhemmille suunnatut kyselyt, joita voidaan toteuttaa yksikkö- ja kuntatasoisesti. Systemaattinen arviointi jaetaan asiantuntijälähtöiseen ja asiakaslähtöiseen lähestymistapaan. Asiantuntijälähtöisessä arvioinnissa yksikkö tai kunta määrittelee mitä, miten, milloin ja miksi arvioidaan. Tällöin vanhemmat eivät osallistu arvioinnin suunnitteluun, jolloin arviointiin osallistumiseen vaikuttaa se pitääkö hän arvioitavia asioita merkityksellisinä. Lisäksi vanhempien antamaan arviointiin vaikuttaa myös tunne siitä, onko arviointiin osallistumisella merkitystä oman lapsen varhaiskasvatukseen. (Parrila & Fonsén 2016, 109.)

Myös Heikka ym. (2009) näkevät, että vanhempien valmiudet osallistua lapsensa varhaiskasvatukseen suunnitteluun vaihtelevat. Osa vanhemmista kokee suunnitteluun osallistumisen tärkeänä ja odottavat varhaiskasvatukselta yksilöllistä ja laadukasta sisältöä ja pedagogiikkaa. On myös vanhempia, jotka näkevät varhaiskasvatuksen opettajälähtöisenä työnä ja haluavat antaa vastuun suunnittelusta siitä vastaavalle taholle. (Heikka ym. 2009, 102.) Kalliala (2012) kritisoi varhaiskasvatuksen vanhemmille suunnattuja asiakaskyselyitä. Strukturoidut kyselyt valmiine kysymyksineen ja vastausvaihtoehtoineen tuottavat tuloksia, jotka eivät kerro varhaiskasvatuksen laadusta. (Kalliala 2012, 171.) Vanhempien osallistuminen varhaiskasvatuksen arviointiin on haasteellista, koska heitä pyydetään arvioimaan toimintaa, jota he eivät konkreettisesti näe. Vanhempien osallistamisessa on merkityksellistä antaa arviointiin osallistuville mahdollisuus itse vaikuttaa siihen, mitä he haluavat arvioida ja miten. Asiakaslähtöisessä arvioinnissa vanhemmat ovat mukana suunnittelussa ja he voivat yhteisesti keskustella siitä, mitä he haluavat arvioida ja millä tavalla. (Parrila & Fonsén 2016, 93, 109.)

Parrilan ja Fonsénin (2016) mukaan varhaiskasvatuksen henkilökunnalla on suuresti vaikutusta siihen, miten vanhemmat voidaan saada aidosti mukaan toimintayksiköissä tapahtuvaan suunnitteluun, toimintaan ja arviointiin. Varhaiskasvatusympäristön tulisi olla avoin kohtaamistila niin lapsille kuin myös heidän perheilleen. Vanhempien osallistaminen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin perustuu avoimeen vuorovaikutukseen ja tiedonkulkuun, jossa olennaista on, että vanhemmat saavat

riittävästi tietoa varhaiskasvatusta ohjaavista periaatteista ja tavoitteista. Näiden asioiden lisäksi vanhemmat tarvitsevat myös konkreettista tietoa varhaiskasvatuksen arjesta. (Parrila & Fonsén 2016, 108.) Laadunarviointi antaa vanhemmille mahdollisuuden osallistua varhaiskasvatusta koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon. Sen kautta mahdollistuu perheille, varhaiskasvatuksen henkilökunnalle ja hallinnolle yhteinen perusta keskustella varhaiskasvatuksen tavoitteista, vahvuuksista ja kehittämisestä. Vanhempien arvioidessa toimintaa he saavat mahdollisuuden vaikuttaa ja osallistua lapsensa varhaiskasvatukseen. Laadunarvioinnin kautta myös vanhempien osallisuus asiakkaina ja kasvatusyhteistyössä vahvistuu. (Hujala & Fonsén 2012, 312.)

4 Opinnäytetyön lähtökohdat

4.1 Joensuun kaupungin avoin varhaiskasvatus

Päiväkodeissa toteutettava varhaiskasvatus on yleisin varhaiskasvatuksen toimintamuoto. Muun varhaiskasvatuksen toteutus ja painopisteet vaihtelevat kunnallisen varhaiskasvatuksen järjestäjän päätösten mukaan. Muu varhaiskasvatus voi olla esimerkiksi ohjattua ja tavoitteellista leikkipuisto- tai kerhotoimintana. Varhaiskasvatuksen lapsiryhmät voidaan muodostaa eri tavoin huomioiden pedagoginen tarkoituksen mukaisuus, lasten ikä, sisarussuhteet tai tuen tarve. Ryhmien muodostamisessa on otettava huomioon henkilöstömitoituksen ja ryhmien enimmäiskokojen säännökset. (Opetushallitus 2016a, 17.)

Opinnäytetyön toimeksiantaja oli Joensuun kaupungin avoin varhaiskasvatus, jossa järjestetään 2–5-vuotiaille lapsille varhaiskasvatusta kokopäivähoidon vaihtoehtoksi. Joensuun kaupungin avoimen varhaiskasvatuksen toimintapisteitä on yhteensä yhdeksän eri puolilla Joensuuta. Toimintaa järjestetään aamu- ja iltapäiväryhmille. Leikin ja ohjatun toiminnan lisäksi aamupäiväryhmissä tarjotaan lounas ja iltapäiväryhmissä välipala. Joissakin toimipaikoissa on sekä aamu- ja iltapäiväryhmä

ja toisissa on vain aamupäiväryhmä. Avoimen ryhmissä on myös lapsia, jotka ovat osa-aikaisessa hoidossa (20 tuntia viikossa). Perheet hakevat avoimen varhaiskasvatuksen paikkaa lapselle palveluohjauksen kautta. Ryhmätoimintaan osallistuminen ei vaikuta perheen saamaan kotihoidontukeen. (Leskinen 2018; Avoin varhaiskasvatus Joensuu.)

Avoimen varhaiskasvatuksen ryhmissä lapsilla on mahdollisuus leikkiä ja osallistua monipuoliseen ohjattuun ja tavoitteelliseen toimintaan samanikäisten lasten kanssa. Toimintaa ohjaavat valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelma, joiden pohjalta tehdään tarkemmat ryhmäkohtaiset suunnitelmat eli ryhmävasut. Suunnitelmissa huomioidaan lapsiryhmien ikäkauma, kiinnostuksen kohteet ja toiveet sekä vanhempien ja henkilökunnan ilmaiset kehittämistarpeet. Vanhemmilla on mahdollisuus osallistua noin kerran kuukaudessa avoimessa varhaiskasvatuksessa järjestettäviin perhekertoihin. Vanhemmat voivat ottaa perhekerroille mukaan perheen pienempiä alle 2-vuotiaita lapsia. Toiminnan ohjaamisesta vastaa varhaiskasvatuksen henkilökunta. Vanhemmilla on myös mahdollisuus ehdottaa ideoita toimintaan ja ohjata koko ryhmän toimintaa. (Leskinen 2018.)

Joensuun kaupungin avointa varhaiskasvatuksen toimintaa on kehitetty viime vuosina. Kehittämisen myötä avoimeen varhaiskasvatukseen on luotu perhekerrat tukemaan yhteistyötä perheiden kanssa. Vertaisverkostotapaamiset toimivat toisistaan erillä olevien toimipaikkojen työntekijöiden pedagogisen toiminnan suunnittelun tukena. Perhekerrat ovat muotoutuneet jokaisen toimipaikan osallistujien tarpeiden mukaan. Perhekerroilla tuetaan myös perheiden verkostoitumista. Tällä hetkellä kehittämistoiminnassa on menossa toiminnan vakiinnuttamisen vaihe. (Leskinen 2018.)

4.2 Tutkimuksia ja opinnäytetyö vanhempien osallisuudesta

Tutkimuksia vanhempien näkökulmasta varhaiskasvatuspalveluista on runsaasti. Vanhempien osallisuus on osa varhaiskasvatuksen laadun arviointia. Kunnat toteuttavat tyypillisesti eri tavoin asiakastyytyväisyysmittauksia varhaiskasvatuspalveluista. Stakes toteutti valtakunnallisen Vaikuta vanhempi -verkkokyselyn päivähoitossa olevien lasten vanhemmille vuonna 2007.

Kronqvistin ja Jokimiehen (2008) raportti antaa kuvan varhaiskasvatuspalveluista niitä käyttävien perheiden näkökulmasta. Kyselyn avulla kerättiin vanhempien näkemyksiä varhaiskasvatuspalveluiden tärkeydestä, toteutumisesta ja järjestämisestä. Lisäksi Vaikuta vanhempi -kysely sisälsi kysymyksiä varhaiskasvatuksen toimintaympäristöstä, kasvatusyhteistyöstä, tiedottamisesta ja huoltajien jaksamisesta. Kyselyyn osallistui yli 3500 huoltajaa eri puolelta Suomea.

Tuloksista ilmeni, että varhaiskasvatuksen merkitys koettiin hyvin tärkeäksi lapsen sosiaalisen kehityksen, leikin ja vertaistoiminnan kannalta. Selvityksen mukaan huoltajat olivat kohtuullisen tyytyväisiä varhaiskasvatuspalveluiden toteutumiseen. Huoltajat olivat pääosin tyytyväisiä lasten viihtymiseen päivähoitossa, pedagogiikan toteutumisesta ja päiväkotien välineistöstä. Huoltajat pitivät tärkeänä varhaiskasvatuksen laadun kannalta henkilöstön ammatillista osaamista ja lasten huomioimista yksilöllisesti. Lähes kaikki kyselyyn vastanneet pitivät huoltajien ja perheiden välistä yhteistyötä erittäin tärkeänä. Huoltajat kokivat varhaiskasvatussuunnitelmien tekemisen merkitykselliseksi ja niihin liittyviä keskusteluja toivottiin enemmän, etenkin päivähoiton alkaessa. Toimivan yhteistyön kehittämiseksi huoltajat toivoivat asiantuntijalähtöisiä verkkopalveluita, jonka kautta he voisivat keskustella lapsen kehitykseen ja kasvuun liittyvistä asioista. Muita kehittämistarpeita huoltajien mielestä olivat pienemmät ryhmäkoot, henkilöstön riittävyys ja monikulttuurisuusosaamisen lisääminen varhaiskasvatuksessa. Lisäksi huoltajat toivoivat enemmän joustavia ja avoimia päivähoitopalveluita. Yhteenvetona selvitys tuo esille, että vanhempien näkökulmat tulisi saada enemmän mukaan laadun arviointiin ja kehittämiseen. (Kronqvist & Jokimies 2008.)

Pääkaupunkiseudun sosiaalipalveluiden kehittämiskeskus Socca selvitti tutkimuksessaan pääkaupunkiseudun päiväkotien työntekijöiden ja vanhempien käsityksiä osallisuudesta. Tutkimus toteutettiin sähköisenä kyselynä 2000:lle pääkaupunkiseudun päiväkodin työntekijöille. Kysymyksissä pyydettiin pohtimaan aloitteita, aloitteiden edesauttamia ratkaisuja sekä osallisuuden esteitä. Päiväkotien vastausprosentti oli 76,7 %. Vanhemmilta kerättiin tietoa sähköisen kyselyn lisäksi henkilökohtaisella haastattelulla ja puhelinhaastattelulla. Vanhempien vastauksia oli yhteensä 62.

Kyselyn tulosten perusteella vanhempien osallisuus näkyi eniten tuonti- ja hakutilanteissa omaa lasta koskevinä kysymyksinä, toiveina ja aloitteina. Aloitteet liittyivät lasten perushoittoon ja yleiseen hyvinvointiin. Eniten vanhemmat toivoivat päiväkodilta parempaa tiedonkulkua. Päiväkodin työntekijät kokivat toisaalta vanhempien osallisuuden toteutuvan, mutta toisaalta siinä nähtiin paljon esteitä. Lapsen tuonti- ja hakutilanteissa vanhempien aloitteiden koettiin lisäävän kiirettä ja aiheuttavan riskin lasten valvonnalle. Haasteita vanhemmuuden osallisuuden toteutumisessa olivat henkilökunnan vastausten perusteella vanhempien kiire, tietämättömyys päivähoiton sisällöstä sekä välinpitämätön asenne päiväkotia kohtaan. Muita haasteita olivat tilojen soveltumattomuus kohtaamiseen, kulttuurierot, yhteisen kielen puuttuminen ja kasvokkain tapahtuvan kohtaamisten vähäisyys. Tuloksista ilmeni, että varhaiskasvatuksen henkilökunnalla oli epätietoisuutta vanhempien osallisuuden merkityksestä ja tukemisesta. Toisaalta tutkimuksessa tuli esille myös toimia käytäntöjä ja onnistuneita kokemuksia vanhempien osallisuudesta. (Venninen, Leinonen, Rautavaara-Hämäläinen & Purola 2011.)

Satokankaan (2017) laadullisessa opinnäytetyössä tutkittiin vanhempien kokemuksia Joensuun avoimesta varhaiskasvatuksesta teemahaastatteluin. Vanhemmat kokivat tärkeänä kasvatusyhteistyössä saada tukea lapsen kasvattamisessa. Avoimen varhaiskasvatuksen ryhmässä lapsilla oli mahdollisuuskaverisuhteiden luomiseen ja tärkeiden ryhmätaitojen oppimiseen. Vanhemmat kokivat tärkeänä lapsensa monipuolisen ohjatun toiminnan lapsen kasvuun ja kehittymiselle. Vanhemmille saivat tukea myös omaan jaksamiseen lapsen osallistuessa avoimen varhaiskasvatuksen toimintaan. Myös toisiin vanhempiin tutustuminen ja vertaistuki olivat vanhemmille

merkittäviä asioita avoimen varhaiskasvatuksen toiminnassa. Toiminnalta toivottiin kuitenkin vuorovaikutuksen ja kasvatusyhteistyön lisäämistä. Vanhemmat näkivät osallistumisen helpommaksi, jos toiminta keskittyy lasten ympärille. Muita kehittämideoita olivat avoimesta varhaiskasvatuksesta tiedottaminen ja etenkin monikulttuurisuuden huomioiminen tiedottamisessa. Vanhemmat toivoivat myös joskus pääsevänsä seuraamaan hoitopäivän kulkua ja olemaan siinä jollain tapaa mukana. Muita kehittämiskohteita olivat ryhmäkoot ja lasten ikäjakauma sekä henkilökunta- ja aikaresurssit. (Satokangas 2017.)

4.3 Opinnäytetyön tavoite ja tehtävä

Opinnäytetyön tavoitteena oli edistää vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet velvoittaa järjestämään säännöllisesti lapsille ja heidän huoltajilleen mahdollisuuden osallistua varhaiskasvatuksen arviointiin (Opetushallitus 2016a, 60). Opinnäytetyön toimeksiantaja Joensuun kaupungin avoin varhaiskasvatus halusi syksyllä 2017 kehittää vanhempien osallisuutta ja vanhempien säännöllistä osallistumista varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin.

Kehittämistarpeena olivat osallistavat arviointimenetelmät, joilla mahdollistetaan perheiden osallistuminen avoimen varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. Vanhempien osallisuuden lisäämiseksi toteutimme osallisuustyöpajoja avoimen varhaiskasvatuksen perhekerroilla. Osallisuustyöpajoissa vanhemmilla ja lapsilla oli mahdollisuus osallistua avoimen varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Osallisuustyöpajojen tavoitteena oli testata käytännössä osallistavia arviointimenetelmiä. Opinnäytetyömme tehtävänä oli kehittää varhaiskasvatuksen henkilökunnalle osallistavien menetelmien työväline, joka mahdollistaa vanhemmille osallistumisen lapsensa varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Opinnäytetyön toimeksianto on liitteessä 2. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi osallistavien arviointimenetelmien käytännöllinen opas. Varhaiskasvatuksen henkilökunta

voi käyttää opasta työvälineenä suunnitellessaan ja ohjatessaan kasvatusyhteistyön toimintaa perheille.

5 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Ojasalon, Moilasen ja Ritalahden (2014, 25) mukaan organisaation ja toimintaympäristöstä kootun taustatiedon perusteella määritellään tarkempi kehittämistehtävä ja rajataan kehittämisen kohde. Tämän jälkeen suunnitellaan lähestymistapa, kehittämistyön prosessit ja menetelmät. Työelämän tarpeista lähteneen toiminnallisen opinnäytetyön lähtökohtana oli varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden velvoittava tehtävä tarjota vanhemmille mahdollisuus osallistua lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Toiminnallisessa opinnäytetyösämme lähdimme ratkaisemaan tätä tehtävää kehittämällä työvälineen. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena syntyy uutta tietoa sisältävä tuotos, joka voi olla kokonaan uusi tai aikaisempaa parempi (Salonen 2013, 25). Tuotos voi olla ammatilliseen käyttöön suunnattu ohje, ohjeistus tai opastus. Toteutustapana voi olla kirja, kansio, vihko, opas, cd-rom, portfolio, näyttely tai tapahtuma. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotos tehdään aina jonkin kohderyhmän käytettäväksi. Ammattikorkeakoulun toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu käytännön toteutuksen lisäksi tutkimusraportin kirjoittaminen. (Vilka & Airaksinen 2003, 9, 38.)

Kehittämishankkeen raportti on kirjallinen esitys tuloksena syntyneestä tuotoksesta. Raportti on kokonaiskuvaus kehittämistoiminnasta, ammatillisuudesta, innovatiivisuudesta ja tekijöiden omasta osaamisesta. Raportin tulee esitellä kehittämismenetelmät, tiedonhankintamenetelmät, dokumentointi ja analyysi niin, että ulkopuolinen lukija saa luotettavan käsityksen kehittämistyön vaiheista. (Salonen 2013, 24—25.) Tutkimuksellinen kehittämistoiminta perustuu käsitteisiin, niiden määrittelyyn ja niiden käytön ymmärtämiseen osana kehittämistyötä (Salonen 2013, 12). Kehittämisen

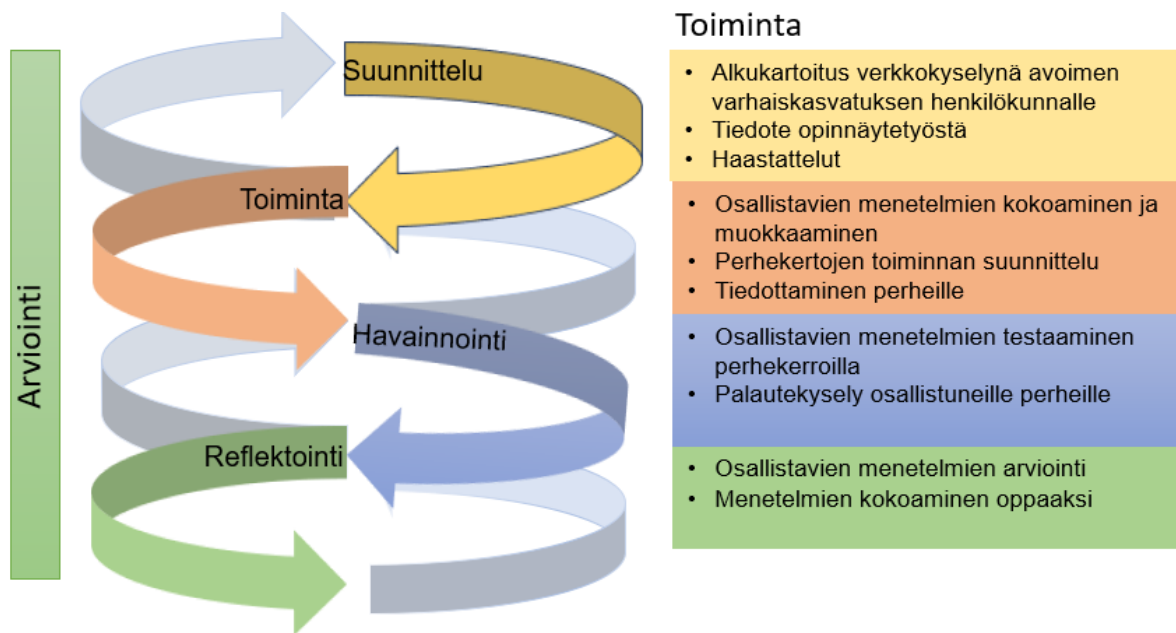
tavoitteen ja määrittelemisen jälkeen työlle valitaan lähestymistapa ja suunnitellaan kehittämisen tukena käytettävät menetelmät (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 104).

5.2 Prosessin hallinnan menetelmä

Tutkimuksellinen kehittämistoiminta, joka lähestyy kehittämiskohdetta kokonaisvaltaisesti, sisältää kolmenlaisia kehittämisen menetelmiä. Toikko ja Rantanen jäsensivät sosiaaalialan kehittämistoiminnan menetelmät: tiedon tuotannon, osallistamisen ja prosessin hallinnan menetelmiin. (Toikko & Rantanen 2009b, 71.) Kehittämistoiminta on prosessi, jossa vaiheet seuraavat toisiaan. Prosessi tarvitsee tarkastelua, jotta kehittämistyö etenee järjestelmällisesti ja kokonaiskuva kehittämistyön vaiheista säilyy. (Ojasalo ym. 2014, 22—23.)

Kehittämistyössä lähestymistapa valitaan kehittämistehtävän mukaan. Se ohjaa kokonaisvaltaisesti kehittämistyötä kohti tavoitetta. Valitsimme opinnäytetyön prosessin hallinta menetelmäksi toimintatutkimuksen spiraalimallin, koska kehittämistyömme tehtävänä oli kehittää ja luoda uudenlainen työväline osallistaen kehittämistyöhön mukaan varhaiskasvatuksen henkilökunta ja perheet. Ojasalon ym. mukaan toimintatutkimuksen lähestymistapa painottaa tutkitun tiedon tuottamista ja käytännön muutoksen aikaansaamista. Lähestymistapa korostaa organisaatiossa toimivien ihmisten aktiivista osallistumista. (Ojasalo ym. 2014, 36—37.) Toimintatutkimuksellisen sykli- tai spiraalimallin vaiheet muodostavat kehän, jossa uusi kehä on aina edellistä edistyneempi (Toikko & Rantanen 2009b, 72). Kehittämistoiminta on jatkuva prosessi, jossa toteutuu useita peräkkäin toteutettuja kehiä. Prosessin hallinta menetelmänä spiraalimalli muodostuu suunnittelun, käytännöllisen toiminnan toteutuksen, havainnoinnin ja reflektoinnin tehtäväkokonaisuuksista. (Toikko & Rantanen 2009a, 66—67.)

Myös Salonen (2013) korostaa spiraalimallin huomioivan organisaation ihmiset aktiivisina toimijoina kehittämisessä. Spiraalimallissa kehittämiseen osallistuvat henkilöt nähdään ajattelevina, tuntevina ja luovina toimijoina, mikä mahdollistaa hiljaisen tiedon esiin tuomisen kehittämistyössä. (Salonen 2013, 14.) Olemme kuvanneet kuviossa 1 kehittämistyön prosessin, joka muodostuu suunnittelun, toiminnan, havainnoinnin ja reflektoinnin tehtäväkokonaisuuksista. Kuviossa on esitetty myös jokaisen tehtäväkokonaisuuden toiminta. Reflektiivisyys ja arviointi kulkivat koko prosessin ajan mukana.

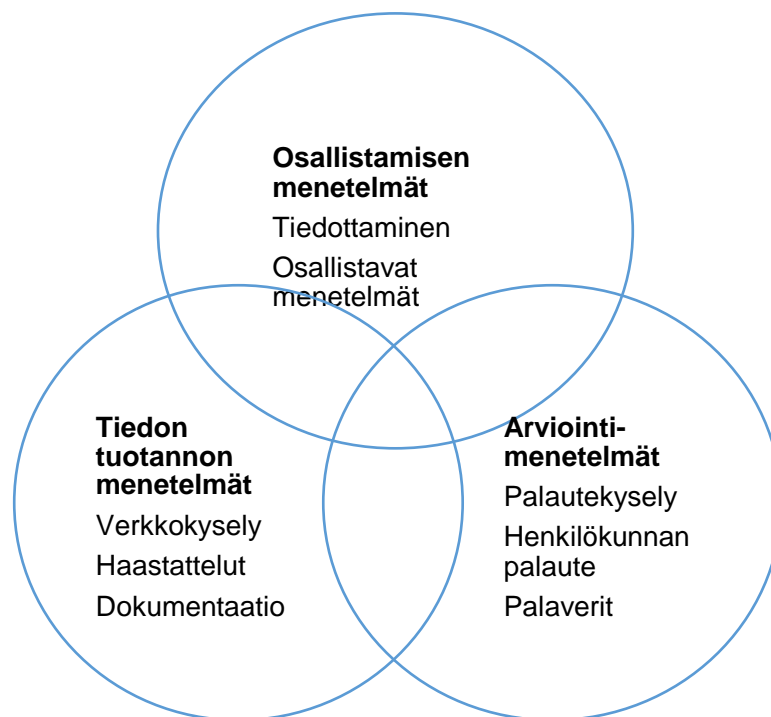

Kuvio 1. Kehittämistyön prosessi (mukaillen Toikko & Rantanen 2009a, 67).

Kehittämishankkeen syklit jäsentävät prosessia kuvaamalla sen vaiheet pelkistetyesti ja vaiheittain. Todellisuudessa suunnittelu, arviointi ja toiminta limittyvät toisiinsa ja niitä on vaikea erottaa toisistaan. Kehittämishankkeen arviointikriteerinä ei voi pitää syklien määrää. Myös yhden syklin aikana voidaan tuottaa uutta ja merkittävää tietoa käytännön toimintaan. (Heikkinen, Rovio & Kiilakoski 2006, 80, 82.) Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö on ajallisesti ja laajuudeltaan rajattu opintokokonaisuus. Opinnäytetyöhömme kuului yhden syklin aikainen kehittäminen.

5.3 Osallistamisen, tiedon tuotannon ja arvioinnin menetelmät

Tutkimusmenetelmien valinnassa on huomioitava menetelmien soveltuvuus kehitettävään aiheeseen. Lisäksi menetelmien valinnassa on otettava huomioon käytettävissä oleva aika ja siihen vaadittavat resurssit. Menetelmien valinta edellyttää myös tutkimukseen liittyvien eettisten kysymysten huomioon ottamista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara ym. 2013, 185.) Toikon ja Rantasen mukaan tiedontuotannon ja osallisuuden näkökulmat poikkeavat osittain toisistaan, mutta muodostavat yhdessä kehittämistoiminnan menetelmien ytimen (Toikko & Rantanen 2009a, 9). Opinnäytetyössämme suunnittelimme tiedontuotannon menetelmät niin, että jokaisen vaiheen menetelmät tuottivat oleellista tietoa, jota hyödynsimme kehittämisen seuraavassa vaiheessa. Toikon ja Rantasen mukaan kehittämistoiminnassa tiedontuotantoa ymmärretään kehittämisen välineenä, ei itse tarkoituksena. Olennaista on tiedon luotettavuuden sijasta sen käyttökelpoisuus. (Toikko & Rantanen 2009b, 73.) Kuviossa 2 on esitetty opinnäytetyömme osallistavat, tiedontuotanto ja arviointimenetelmät. Menetelmien jakaminen kolmeen eri ryhmään on osittain keinotekoinen. Sama menetelmä voi toimia sekä tiedontuotannon että osallistamisen menetelmänä.

Kuvio 2. Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat.

Opinnäytetyömme tiedontuotantomenetelmiä olivat verkkokyselynä toteutettu alkukartoitus, dokumentaatio ja avoimen varhaiskasvatuksen toimipaikkojen lastentarhanopettajien haastattelut. Alkukartoituskysely toteutettiin verkkokyselynä ja sen tavoitteena oli tuottaa tietoa avoimen varhaiskasvatuksen toimipaikkojen osallistavien arviointimenetelmien käytöstä ja tarpeista sekä selvittää käytännön toteuttamisen aikataulua. Verkkokyselyn laatiminen vastaa perinteisen kyselylomakkeen laadintaan. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2013) mukaan kyselylomakkeen laadinnassa huomioitavia asioita ovat selkeät kysymykset, jotka kaikki vastaajat ymmärtävät samoin. Kaksoismerkitysten välttäminen ja kysymysten rajaaminen antavat selkeämpiä vastauksia. Vastaajien on myös helpompi vastata lyhyisiin kysymyksiin. Kyselylomakkeessa on tarjottava vastaajille myös vaihtoehto ”ei mielipidettä”. Kyselyn alkuun sijoitetaan yleensä vastaajaa koskevia kartoitustietoja. Kysymyksissä edetään yleisistä kohti tarkempia kysymyksiä. Kyselylomakkeen lähetekirjelmässä kerrotaan kyselyn tarkoitus, merkitys vastaajalle, rohkaistaan heitä vastaamaan ja kerrotaan mihin mennessä siihen on vastattava. (Hirsjärvi ym. 2013, 202—204.) Alkukartoituskyselyn tietoja tarkennettiin verkkokyselyyn vastaamisen jälkeen vielä toimipaikkojen lastentarhanopettajien haastatteluilla. Tutustumiskäynnit avoimen varhaiskasvatuksen toimipaikoissa voidaan ryhmitellä myös osallistamisen menetelmiin, jossa varhaiskasvatuksen henkilökunta otettiin mukaan tulevan toiminnan suunnitteluun ja ideointiin.

Sitoutuminen yhteiseen kehittämiseen tapahtuu, kun kehittämistyön osallistajat ja sen vaikutusten kohteena olevat henkilöt otetaan mukaan suunnitteluun ja päätöksen tekoon alusta lähtien (Toikko & Rantanen 2009b, 72). Ojasalon ym. mukaan haastattelu sopii tiedonkeruumenetelmäksi, kun halutaan nopeasti kerätä tietoa kehittämisen kohteesta. Haastattelumenetelmistä kontekstuaalinen haastattelu on aiossa toimintaympäristössä tehtävä haastattelu, joka mahdollistaa asioiden konkretisoinnin ja liittää ideoinnin asiayhteyteen. (Ojasalo ym. 2014, 106.)

Toikon ja Rantasen (2009a) mukaan kehittämistoiminta perustuu dokumentaatioon, joka toimii samalla kehittämistoiminnan välineenä. Kehittämistoiminnan virallista toteutusta voidaan dokumentoida toiminnan määrällisten lukujen seurantaan. Kehittämistoiminnan epävirallista toimintaa voidaan dokumentoida päiväkirjaan, jossa kuvataan kehittämistoimintaan osallistujien ideoita ja oivalluksia toiminnan linjauksista, työtavoista ja tavoitteista. (Toikko & Rantanen 2009a, 80—81.) Käyttämämme dokumentaatiotyyppejä olivat toiminnan määrällisten lukujen seuranta osallisuustyöpaikkojen osallistujista ja palautelomakkeista, valokuvat sekä reflektointivälineenä ollut opinnäytetyöpäiväkirja. Dokumentaatio tiedon tuotannon menetelmänä tuotti suunnitelmallisesti ja systemaattisesti tietoa tuotoksen osallistavien menetelmien soveltamiseen ja uuden ideointiin. Dokumentaation tuottamaa tietoa tarvitsimme myös raportoinnin luotettavuuteen.

Opinnäytetyömme osallistaviin menetelmiin kuului osallistujille tiedottaminen. Henkilökunnalle suunnattu verkkokysely ja avoimen varhaiskasvatuksen perhekerroilla toteutetut toiminnalliset osallistavat menetelmät olivat sekä osallistavia menetelmiä että tiedontuotantomenetelmiä. Opinnäytetyömme tehtävänä oli varhaiskasvatushenkilökunnalle osallistavien menetelmien kokoaminen käytännölliseksi oppaaksi kasvatusyhteistyöhön. Luonnollisesti valitsimme tällöin menetelmiä, joissa varhaiskasvatuksen henkilökunta ja lasten vanhemmat osallistuivat mukaan kehittämistyöhön. Osallistava menetelmä voidaan määritellä tutkimusmenetelmäksi, jossa kohdeorganisaation toimijat tuottavat tietoa tutkimus- tai kehittämistehtävään (Ojasalo ym. 2014, 61, 199). Osallistavat menetelmät tai -työkalut ovat erilaisia harjoituksia, joiden avulla kerätään tietoa, analysoidaan tilannetta, vertaillaan vaihtoehtoja ja aikaansaadetaan keskustelua (Airaksinen 1998, 11).

Toikon ja Rantasen mukaan kehittämistoiminta on sosiaalinen prosessi, johon kuuluvat ihmisten aktiivinen osallistuminen ja vuorovaikutus. Kehittämistoiminnan käyttäjä- ja toimijalähtöisyys edellyttää menetelmiä, joilla toimijat voivat osallistua konkreettiseen kehittämistoimintaan ja kehittämistä koskevaan keskusteluun. (Toikko & Rantanen 2009a, 89.) Työelämälähtöisen kehittämistyön menetelmissä on pohdit-

tava, miten menetelmät osallistavat toimijoita. Osallistavat menetelmät mahdollistavat toimijoilla olevan hiljaisen tiedon ja kokemuksen esille saamisen. (Ojasalo ym. 2014.)

Opinnäytetyömme prosessin aikana toteutettuja arviointimenetelmiä olivat vanhemmille suunnattu palautekysely ja varhaiskasvatuksen henkilökunnalta kerätty palaute. Tyhömme kuului suunnitteluvaiheessa arviointipalavereita yhdessä toimeksiantajan kanssa. Tutkimuksellisessa kehittämistyössä arviointia tehdään viimeisen vaiheen lisäksi muissakin vaiheissa (Ojasalo ym. 2014, 47). Kehittämistoiminnassa tapahtuu aina arviointia, kehittämistehtävien uudelleen suuntaamista ja tarkentamista. Kaikkea ei voida suunnitella tarkasti ennen hankkeen alkua, vaan asiat tarkentuvat ja voivat muuttua prosessin aikana. (Salonen 2013, 14.) Arviointiin kuuluu suunnitelmallinen tietojen kerääminen ja kerätyn tiedon analysoiminen. Arvioinnissa käytettyjä menetelmiä ovat esimerkiksi havainnoinnit, kyselyt ja haastattelut. (Ojasalo ym. 2014, 47—48.) Toteutusvaiheessa teimme arviointia yhdessä avoimen varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa sekä työparina viikoittain keskenämme. Palautekyselyt voitaisiin osittain luokitella arviointimenetelmien lisäksi myös osallistaviin menetelmiin, joissa pyrittiin tarjoamaan osallistujille mahdollisuus vaikuttamiseen ja osallistumiseen. Toisaalta palautekysely tuotti myös tietoa, kuinka hyvin osallisuustyöpajojen toiminta vastasi osallistujien mielestä heidän tarpeita. Perheiden palautekysely toteutettiin lomakekyselynä ja verkkopohjaisella Kahoot!-sovelluksella.

Kahoot on maksuton selainpohjainen kysely- ja visailusovellus. Sivusto mahdollistaa kyselypohjan luomisen, johon osallistajat voivat vastata omilla älylaitteillaan. Kysymykset näkyvät osallistujille esimerkiksi tv-ruudun tai tietokoneen näytön välityksellä. Kahoot-sovelluksen kyselypohjaan on mahdollista liittää kuvia, joka tuo kyselyyn visuaalista ilmettä. Sovellus tallentaa osallistujien vastaukset automaattisesti, joita voidaan tarkastella myöhemmin. (Opinsys 2017.) Vastausten perusteella saimme tietoa, miten hyvin testatut osallistavat menetelmät vastasivat niille asetettuja tavoitteita. Tutkimuksellisen kehittämistyön viimeinen vaihe oli arviointipalaveri yhdessä toimeksiantajan kanssa.

6 Vahvasti kasvuun -oppaan työstämism vaiheet

6.1 Alkukartoitus verkkokyselynä

Alkukartoituskyselymme tavoitteena oli saada tietoa avoimen varhaiskasvatuksen toimipaikkojen osallistavien arviointimenetelmien käytöstä ja tarpeista sekä selvittää käytännön toteuttamisen aikataulua. Teemat osallistavista arviointimenetelmistä olivat, miten niitä on käytetty, keitä on osallistettu ja miten ne vastaavat toiminnan tarpeita. Kyselyyn otettiin mukaan yhteensä 8 avoimen varhaiskasvatuksen toimipaikkaa. Yksi avoin varhaiskasvatuksen toimipaikka jäi pois, koska heillä avoimen varhaiskasvatuksen ryhmä on integroitu toisen ryhmän kanssa. Opinnäytetyön tiedote (liite 3) ja verkkokyselyn linkki lähetettiin sähköpostiviestinä avoimen varhaiskasvatuksesta vastaaville päiväkodin johtajille. Lähettämistä ennen verkkokysely (liite 4) testattiin monta kertaa ja hyväksyttiin toimeksiantajalla.

Verkkokyselyssä pyrittiin vastaamisen helppouteen valitsemalla Google Docsiin kuuluva ilmainen Google Forms -kysely. Ohjelma luo kyselylle oman www-osoitteen, jonka jakamisen yhtenä vaihtoehtona lähettää se vastaajille sähköpostilla tai tekstiviestillä. Google Forms -kysely kerää myös vastausten tiedot, tallentaa ne ja antaa niistä analyysin. Vastaukset on mahdollista tulostaa helposti analysoitavassa taulukko muodossa. Vastausten tallentumista voi seurata verkossa Google-tilin kautta. Ojasalon ym. (2014, 40) kehittämistyössä kysely (survey) sopii hyvin lähtötilanteen selvittämiseen tai loppuvaiheessa kehittämistyössä saavutettujen tulosten arviointiin. Kysely vaatii tarkan suunnittelun, mitä tietoa tarvitaan. Tulosten analysointi on huomioitava jo suunnitteluvaiheessa.

Verkkokyselyn vastausaika oli kaksi viikkoa. Vastausaikana lähetimme kyselystä kaksi muistutustekstiviestiä, joihin oli liitetty linkki kyselyyn. Kyselyyn pyydettiin vastaamaan joko päiväkodin johtajaa tai avoimen varhaiskasvatuksen henkilökuntaa.

Verkkokyselyn avulla osallistavien menetelmien kartoittaminen ei edennyt toivomallamme tavalla. Kyselyn vastausajan kuluttua umpeen ilmeni, että päiväkodinjohtajat olivat hyvin kiireisiä vastaamaan ja he eivät lähettäneet kyselyä eteenpäin avoimen varhaiskasvatuksen toimipisteisiin. Kahden viikon aikana saimme yhteensä 4 vastausta. Vastausajan päätyttyä arvioimme paremmaksi vaihtoehdoksi toteuttaa kysely henkilökohtaisesti loppuissa paikoissa.

Niihin kolmeen paikkaan, joista emme saaneet lainkaan vastausta, otimme yhteyttä puhelimitse. Kysyimme heidän halukkuudestaan osallistua opinnäytetyöhöemme, jossa testamme osallistavia menetelmiä avoimen varhaiskasvatuksen perhekerroilla. Pyysimme myöhemmin toteuttamillamme tutustumiskäynneillä henkilökuntaa täyttämään kyselyn osallistavista menetelmistä niiden paikkojen osalta, jotka siihen eivät vielä olleet vastanneet. Kyselyyn osallistavista arviointimenetelmistä vastasi lopulta yhteensä 6 avoimen varhaiskasvatuksen toimipaikkaa. Kaksi paikoista jätti vastaamatta kyselyyn. Kyselyn aikana kävi ilmi, ettei toisessa näistä paikoista ei ollut perhekertatoimintaa vanhemmille tilojen ahtauden takia. Yksi toimipaikoista ei vastannut kyselyyn, eikä halunnut osallistua perhekertojen toimintapäiviin.

Verkkokyselyn ensimmäisessä osassa kerrottiin vastaajille lyhyesti ja informatiivisesti opinnäytetyömme tarkoituksesta ja tavoitteesta. Toisessa osiossa kysyimme vastaajien taustatietona avoimen varhaiskasvatuksen toimipaikkaa. Verkkokyselyn taustatietojen jälkeen kysyimme osiossa 3, käyttävätkö avoimen varhaiskasvatuksen toimipaikat osallistavia arviointimenetelmiä toiminnassaan. Kysymykseen vastasi viisi (5) avoimen varhaiskasvatuksen toimintayksikköä. Vastauksista ilmeni, että osallistavia arviointimenetelmiä käytetään kolmessa (3) avoimen varhaiskasvatuksen paikassa. Yksi (1) vastaajista ei osannut sanoa, käyttävätkö toiminnassaan osallistavia arviointimenetelmiä. Lisäksi yksi (1) vastaajista vastasi, etteivät käytä toiminnassaan lainkaan osallistavia arviointimenetelmiä.

Osiossa 4 halusimme selvittää, keitä toimipaikat olivat toiminnassaan osallistaneet. Osion 4 tuloksista ilmeni, että kaikki avoimen varhaiskasvatuksen paikat, jotka olivat käyttäneet osallistavia menetelmiä, olivat osallistaneet sekä vanhempia että lapsia.

Lisäksi yksi vastaajista oli käyttänyt osallistavia arviointimenetelmiä toiminnassaan henkilöstön, sijaisten, harjoittelijoiden ja opiskelijoiden kanssa. Kysymykseen osallistavien arviointimenetelmien käyttämisestä toiminnassa vastasi 4 toimipaikkaa. Kaikki vastaajat olivat käyttäneet osallistavia arviointimenetelmiä toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa ja toteutuksessa. Lisäksi yksi (1) vastaaja oli käyttänyt osallistavia arviointimenetelmiä apuna positiivisessa CV:ssä ja kyselyissä.

Osiossa 5 olevaan avoimeen kysymykseen millaisia osallistavia menetelmiä varhaiskasvatusyksikössä on ollut käytössä, vastasi kolme (3) toimipaikkaa. Toimipaikoista yksi (1) oli käyttänyt toiminnassaan erilaisia kyselyitä lapsille ja vanhemmille. Lisäksi he olivat osallistaneet vanhempia toiminnan suunnitteluun legoäänestyksen avulla. Toinen vastanneista toimipaikoista oli käyttänyt toiminnassaan Edivan ja Joensuun kaupungin omia arviointityökaluja. Kolmas toimipaikka oli käyttänyt osallistavia arviointimenetelmiä kyselyiden ja keskusteluiden muodossa sekä käyttäen Post it -lappuja ja Learning café -menetelmää vanhempien osallistamiseksi toiminnan suunnitteluun. Kyselyn kuudennessa osiossa toimipaikat saivat arvioida, kokivatko he käytössään olevien arviointimenetelmien vastaavan heidän tarpeitaan. Kysymykseen vastasi viisi (5) toimipaikkaa, joista yksi (1) oli täysin samaa mieltä. Kaksi (2) vastanneista oli jokseenkin samaa mieltä, yksi (1) ei osannut sanoa ja yksi oli jokseenkin eri mieltä.

Verkkokyselyn osioissa 7-9 kartoitimme vastaajien toiveita vanhempia ja lapsia osallistavasta menetelmäpaketistä. Tuloksissa ilmeni, että suurin osa vastaajista toivoi menetelmäpaketin sisältävän monipuolisesti menetelmiä, joissa hyödynnetään kuvallista ilmaisua, leikkejä, liikuntaa, luontoa ja ympäristöä. Kaikkien vastaajien mielestäni verkossa oleva opas on, paras julkaisutapa osallistavien arviointimenetelmien oppaalle. Opinnäytetyömme tuotoksena valmistuvan menetelmäpaketin toivottiin olevan työväline, jossa on tilaa omille muistiinpanoille. Kyselyssä ehdotettiin oppaan olevan täydennettävä kansio tai bullet journal, jota voi hyödyntää työvälineenä pedagogisessa dokumentoinnissa. Muita toiveita olivat selkeys ja helppoluettavuus, laaja osallisuus, lasten ikätason huomioiminen ja vanhemman osallistuminen vauvan kanssa. Lisäksi yksi vastaajista toivoi saavansa apua ja ideoita perhekertojen

suunnitteluun ja toteutukseen. Kyselyn kahdessa viimeisessä osiossa selvitimme vastaajien halukkuutta osallistua opinnäytetyömme toiminnallisen osuuteen ja sopivan toimintapäivän ajankohtaa. Osallistavien arviointimenetelmien testaamiseen perhekerroilla ilmoittautui halukkaaksi yhteensä viisi (5) paikkaa kaikista Joensuun kaupungin kahdeksasta avoimen varhaiskasvatuksen toimipisteestä. Yksi paikoista ei halunnut osallistua toiminnalliseen osuuteen.

6.2 Haastattelut

Kävimme tutustumassa etukäteen kaikissa viidessä avoimen varhaiskasvatuksen toimipaikoissa. Tutustumiskäynneillä haastattelimme lastentarhanopettajia avoimen varhaiskasvatuksen perhekertojen toiminnan rakenteesta, osallistujamäärästä, lasten ikäjakaumasta ja osallistujien keskinäisestä toisten tuntemisesta. Kysyimme tulevien osallisuustyöpajojen käytännön järjestelyjen aikatauluista, toteutuksesta sekä toiveita ja ideoita. Koimme luontevaksi kysyä henkilökunnalta tarkemmin heidän käyttämiään osallistamisen menetelmistä, koska kaikki tieto ei välttämättä tullut esille kyselyn tuloksissa. Tutustumiskäynnit tekemämme haastattelut osoittautuivat erittäin tärkeäksi niin toiminnan suunnittelun kuin toteutuksenkin kannalta.

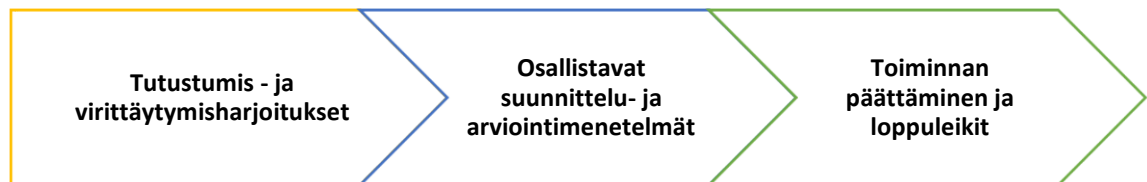
Tutustumiskäynneillä käydyt keskustelut henkilökunnan kanssa antoivat meille tietoa, jonka perusteella suunnittelimme ja muokkasimme osallistavia menetelmiä toimintavaiheen testausta varten. Avoimen varhaiskasvatuksen toimintapaikkojen fyysiset tilat ja toimintojen aikataulut vaihtelivat paikoittain, joten tutustumiskäynnit antoivat meille tietoa myös siitä, millaisia menetelmiä voisimme testata eri paikoissa. Dokumentoimme tutustumiskäynnillä saamamme tiedon opinnäytetyöpäiväkirjaan käytettäväksi toimintakertojen suunnittelussa. Dokumentteja olivat valokuvat fyysisistä tiloista ja muistiinpanot keskusteluista. Osallistuvien perheiden lukumäärän etukäteen tietäminen oli tärkeää toiminnan suunnittelun kannalta. Sovimme tutustumiskäynneillä henkilökunnan kanssa, että he ilmoittavat meille, kuinka monta perhettä osallistuu ohjaamaamme perhekertaan.

6.3 Osallisuustyöpajat perhekerroilla

Osallisuustyöpajat toteutettiin Joensuun kaupungin avoimen varhaiskasvatuksen toimipaikoissa toukokuussa 2018. Toimipaikat valikoituivat mukaan verkkokyselyn kautta tai puhelimitse tehdyissä yhteydenotoissa. Viisi toimipaikkaa ilmoitti halukkuutensa osallistua järjestämiimme osallisuustyöpajoihin. Osallisuustyöpajat järjestettiin kevään toimintakauden lopussa, jolloin toimipaikat halusivat kerätä palautetta pian päättyvästä toimintakaudesta.

Avoimen varhaiskasvatuksen perhekerroille osallistuvia perheitä tiedotettiin lähettämällä jokaiseen avoimeen varhaiskasvatusyksikköön tiedote tulevasta toiminnasta (liite 6). Tiedotteiden sovittiin olevan esillä avoimen varhaiskasvatusyksiköiden ilmoitustauluilla ja Daisy Net -verkkopalvelussa. Toimipaikat valitsivat itselleen sopivimman tavan tiedottaa perheitä.

Jokaiseen ohjaamaamme avoimen varhaiskasvatuksen perhekertaan rakennettiin toimintasuunnitelma, joka muodostui toimintaan orientoivasta aloitusharjoituksesta, toimintavaiheen suunnittelu- ja arviointimenetelmistä ja toiminnan päättävästä harjoituksesta. Osallisuustyöpajojen menetelmien arvioinnin kohteeksi otettiin henkilökunnan ehdottamia asioita.

Kuvio 5. Osallisuustyöpajojen toiminnan rakenne.

Osallisuustyöpajoissa testattiin monipuolisesti eri versioita suunnittelemistamme arviointimenetelmistä. Kaikissa menetelmissä oli huomioitu se, että vanhempi ja lapsi voivat yhdessä osallistua toimintaan. Osallisuustyöpajojen osallistujamäärä vaihteli

yhdestä yhdeksään vanhempaan ja lapsia oli toiminnassa enimmillään mukana 24. Osallisuustyöpajojen fyysiset toimintaympäristöt vaihtelivat, mikä huomioitiin jo menetelmien suunnitteluvaiheessa. Neljä osallisuustyöpajaa järjestettiin sisätiloissa ja yhden osallisuustyöpajan toimintaympäristönä toimi päiväkodin piha-alue.

Sisätiloissa testattavissa menetelmissä hyödynsimme päiväkodin leluja, jumppasalia sekä askartelutiloja ja -välineitä. Sovelsimme erilaisia askarteluita arviointimenetelmiksi. Päiväkodin piha-alueella järjestetyssä osallisuustyöpajassa testasimme menetelmiä, jotka soveltuvat käytettäväksi ulkotiloissa ja joissa voidaan käyttää päiväkodin ulkoleluja ja tarvikkeita. Osallisuustyöpajojen toiminnan sisältö on tarkemmin kerrottu liitteessä 5. Viidessä osallisuustyöpajassa testatut menetelmät esitellään opinnäytetyön tuotoksen pdf-julkaisussa.

Kaikissa viidessä osallisuustyöpajassa dokumentoimme eri menetelmistä kertyvät tulokset joko valokuvaamalla tai kirjoittamalla määrällisen tiedon numeroina ylös. Kokosimme kaikkien osallisuustyöpajojen, joihin tuli mukaan osallistujia, tuloksista koosteen. Kuvia ja tuloksia sisältävä kooste lähetettiin sähköpostitse kyseiseen toimipaikkaan ja toimipaikasta vastaavalle päiväkodin johtajalle. Avoimen varhaiskasvatuksen toimipaikoilla oli näin mahdollisuus laittaa seinälle vanhempien nähtäväksi osallisuustyöpajan arvioinnin ja suunnittelun tulokset. Osallisuustyöpajojen valokuvia hyödynnettiin myöhemmin myös opinnäytetyön tuotokseen.

6.4 Palautekysely perheille

Avoimen varhaiskasvatuksen osallisuustyöpajojen palautekysely perheille toteutettiin toiminnan päätteeksi kahdella eri tavalla: perinteisellä paperilomakkeella ja Kahoot-verkkokyselyinä. Palautekyselyyn tuli yhteensä 20 vastausta. Palautekyselylomake perheille (liite 6) oli käytössä kolmessa avoimen varhaiskasvatuksen toimipaikassa. Paperisia lomakkeita saimme yhteensä 13 kappaletta. Suurin osa palautekyselyyn vastanneista vanhemmista koki, että osallisuustyöpajoihin osallistuminen oli mielekästä ja toiminta oli rakennettu monipuolisesti. Lisäksi he kokivat, että lapset

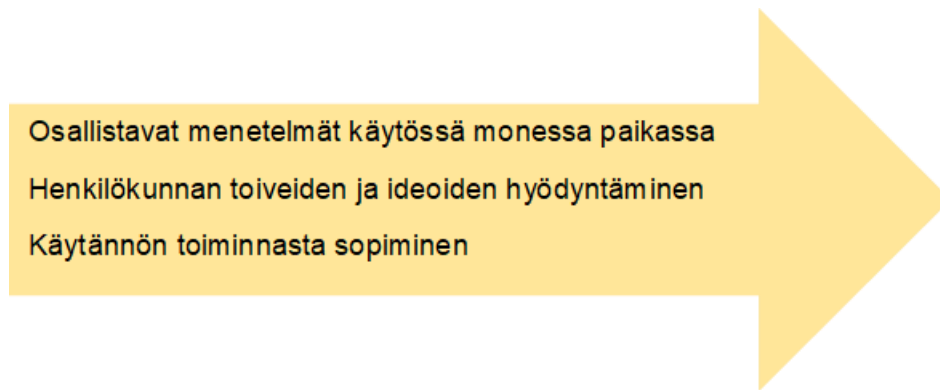
oli huomioitu hyvin toiminnan suunnittelussa. Vanhemmat olivat samaa mieltä tai täysin samaa mieltä siitä, että he saivat toiminnan kautta mahdollisuuden arvioida ja ilmaista mielipiteitään avoimesta varhaiskasvatuksesta. Palautekyselyn vastauksien mukaan vanhemmat kokivat myös, että toiminta vastasi heidän odotuksiaan joko hyvin tai erinomaisesti.

Valitsimme Kahoot-kyselyn testattavaksi yhdelle perhekerralle, koska halusimme kokeilla arvioinnin välineenä muutakin kuin perinteistä lomakekyselyä. Toimipaikasta löytyi tähän kannettava tietokone, videotykki ja henkilökunta oli kiinnostunut digitaalisesta arvioinnista kokeiluna. Kahoot-palautekysely vastasi paperista palautelomaketta, erona paperiseen lomakkeeseen kysymys- ja vastausvaihtoehdot olivat vähemmän muodolliset. Kahoot-sovelluksella kerättyyn palautteeseen osallistui yhteensä seitsemän yhdeksästä perheestä. Kahoot- palautekyselyn tulosten mukaan suurin osa vastaajista piti toimintaan osallistumista mielekkäänä ja monipuolisena. Lisäksi vastaajat kokivat, että lapset oli huomioitu toiminnassa hyvin. Kaikki vastaajista oli yhtä mieltä siitä, että osallisuuspajan toiminta mahdollisti omien mielipiteiden kertomisen avoimesta varhaiskasvatuksesta. Suurin osa perheistä koki, että toiminta oli vastannut heidän odotuksiaan ja osallistuisivat mielellään vastaavaan toimintaan. Kysyimme suullisesti perheiltä mielipiteitä Kahoot-sovelluksen käyttämisestä palautteen antamisessa. Muutama vanhempi vastasi, että sovellusta oli helppo käyttää ja he näkivät sen paremmaksi kuin perinteiset kyselylomakkeet. Lisäksi vanhemmat kommentoivat, että vastaaminen lapsen kanssa oli helppoa verrattuna paperisen lomakkeen täyttämiseen. Kaikki osallistuneet vastasivat loppuun asti kysymyksiin eikä kukaan kommentoinut negatiivisesti.

6.5 Osallisuustyöpajojen arvioiminen

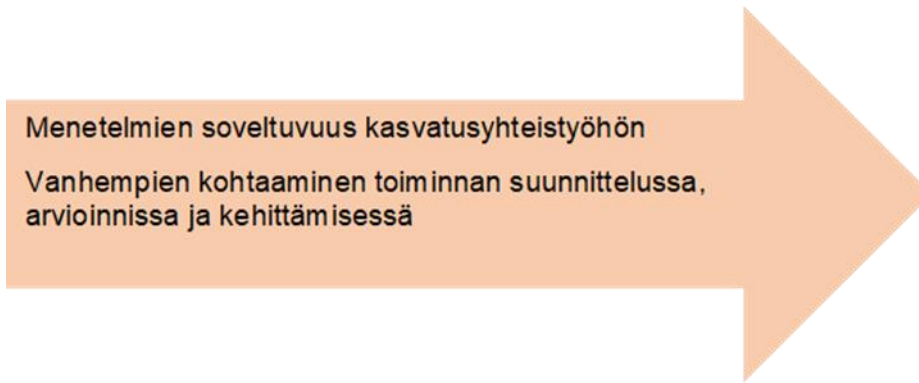
Tässä luvussa kuvaamme opinnäytetyön kehittämisen prosessin (kuvio 1) suunnittelun, toteutuksen, havainnoinnin ja reflektoinnin tehtäväkokonaisuuksien tulokset. Opinnäytetyön suunnitteluvaiheen alkukartoituskyselyssä ja haastatteluissa

saimme selville toteutusvaihetta varten tärkeää tietoa (kuvio 6). Osallistavat menetelmät olivat verkkokyselyn mukaan käytössä monessa paikassa, mutta erilaisille toteuttamisen malleille ja monipuolisille menetelmille oli tarvetta. Avoimen varhaiskasvatuksen henkilökunta koki tärkeänä vanhempien osallisuuden vahvistamisen. Haastateltujen lastentarhanopettajien toiveiden ja ideoiden huomioiminen suunnittelussa tuki osallisuustyöpajojen käytännön toteutusta.

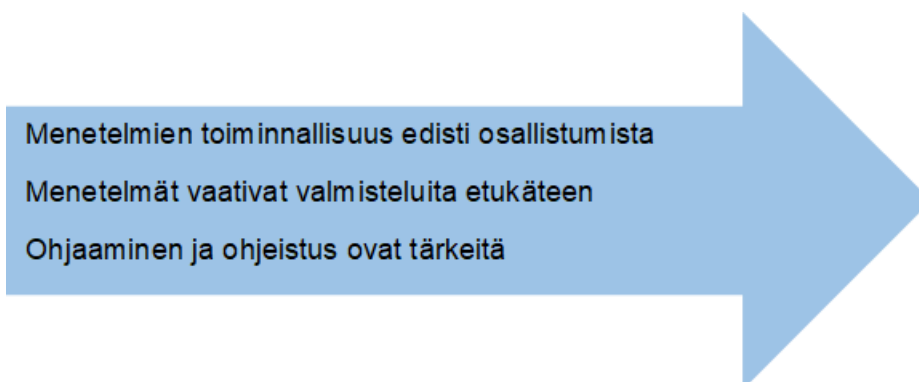
Kuvio 6. Suunnitteluvaiheen tulokset.

Tärkeimpinä tuloksina koimme osallisuustyöpajojen toteuttamisessa menetelmien soveltuvuuden ja vanhempien kohtaamisen arvioinnissa ja suunnittelussa (kuvio 7). Vanhempien kohtaamisen haasteet osallistettaessa heitä mukaan varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun ja arviointiin, tulivat esille jo perheille tiedottamisessa. Tiedote perheille tekstin ja ulkoasun suunnittelu ja muotoileminen oli haastava tehtävä. Vanhempien osallistuminen arviointiin on uutta ja kaikki eivät koe luontevaksi osallistumista toiminnan kehittämiseen. Osa avoimen varhaiskasvatuksen paikoista halusi muokata tiedotteen tekstin heidän toimipaikkaansa sopivaksi. Huolena oli, että avoin tiedottaminen jättää osan muutoin perhekerroille aktiivisesti osallistuvista vanhemmista kotiin.

Kuvio 7. Toimintavaiheen tulokset.

Osallisuustyöpajoissa testatut suunnittelu- ja arviointimenetelmät tuottavat tietoa varhaiskasvatuksen järjestäjälle vanhempien kokemuksista palvelunkäyttäjinä. Osallisuustyöpajojen vanhempien osallistujamäärä vaihteli yhdestä yhdeksään osallistujaan. Lapsia oli enimmillään mukana 24. Osallistavien menetelmien valinnassa osallistujien määrä vaikuttaa harjoitusten toimivuuteen. Huomioimme tämän jo suunnitellessamme toimintaa osallisuustyöpajoihin. Mielipiteitä ja kokemuksia kokoavat menetelmät, joissa lopputuotoksena on visuaalinen tulos, eivät sovi pienelle osallistujajoukolla. Osallistujien jäädessä alle kolmeen, eivät osallistujat eivät välttämättä halua mielipiteidensä tai kokemustensa tulevan dokumentoitavaksi päiväkodin seinälle. Suuressa joukossa osallistujien anonymiteetti säilyy. Testasimme jokaisen toimipaikan perhekerralla monia arviointimenetelmiä, kokemustemme mukaan menetelmiä ei välttämättä tarvitse olla kerralla kovinkaan monta. Menetelmiä valittaessa on huomioitava, että toiminta pysyy mielekkäänä ja mahdollistaa keskustelujen syntymisen. Koska perhekerroilla toimijoina ovat sekä lapset että aikuiset, testattavat arviointimenetelmät suunniteltiin koko perheelle sopiviksi.

Kuvio 8. Havainnointivaiheen tulokset.

Kehittämisen prosessin havainnointivaiheen kokemuksemme ovat tiivistettynä kuvion 8 Havainnointivaiheen tuloksissa. Menetelmien toiminnallisuus edisti osallistumista monin tavoin. Osallistavien menetelmien etuna on, että niissä voivat olla luontevasti toimijoina aikuinen ja lapsi yhdessä. Lapsen kanssa toimiminen arviointitilanteessa voi myös herätellä vanhempaa pohtimaan omia mielipiteitään lapsensa varhaiskasvatuksesta. Toiminnallisuuden kautta vanhempien ja lasten oli helppo osallistua suunnitteluun ja arviointiin. Osa lapsista viihtyi hyvin vanhemman seurassa askarrella, mutta toiset kaipaavat enemmän tekemistä. Kerätessä perheiltä palautetta, on tärkeää järjestää lapsille jonkin verran myös oheistoimintaa. Tällä ajalla vanhemmalla on parempi mahdollisuus keskittyä ja osallistua arviointiin esimerkiksi kirjoittamalla.

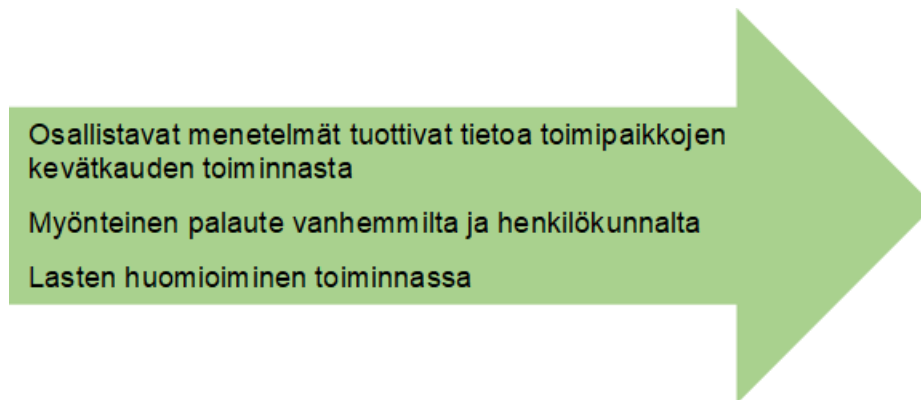
Perhekertojen osallisuustyöpajat toteutettiin ohjauksellisesti toimintaan orientoivalla aloituksella, toimintavaiheen arvioivilla menetelmillä ja lopetusharjoituksella. Aloittamisessa on tärkeää, että ihmiset tutustuvat toisiinsa ja orientoituvat paikkaan ja siihen mitä ollaan tekemässä. Osallistujien arvokkaaseen kohtaamiseen kuuluu, että heille kerrotaan mitä arvioidaan ja mihin kerättyä arviointitietoa käytetään. Osallistujat otetaan mukaan toimintaan, he tutustuvat toisiinsa ja tietävät miksi ovat täällä. Arviointimenetelmissä ensiarvoisen tärkeää on, että osallistujat kokevat, että heidän osallistuminen toimintaan nähdään olevan merkityksellistä ja sitä arvostetaan. Lisäksi arviointimenetelmissä tulisi huomioida, että osallistujat saavat mahdollisuuden ilmaista itseään erilaisin tavoin. Toiminnallisten menetelmien vahvuutena voidaan pitää myös sitä, että ne eivät edellytä osallistujilta täydellistä kielitaitoa. Omia mielipiteiden ja kokemusten ilmaiseminen onnistuu lyhyiden lauseiden, sanojen, kuvien ja merkkien avulla. Toiminnallisilla osallistavilla menetelmillä, joista koostaan osallistujien yhteinen tuotos näkyville tai asioita arvioidaan määrällisesti, ei välttämättä voi ilmaista koko mielipidettä tai ideaansa. Menetelmillä luodaan kuitenkin kohtaamiselle avointa ja myönteistä ilmapiiriä, josta on helppo jatkaa keskustellen eteenpäin.

Toiminnan lopussa käytettyjä menetelmiä on hyvä lähteä purkamaan keskustelemalla. Ryhmätyöskentely voi aiheuttaa erilaisia tuntemuksia ja ohjaajan tehtävänä on tällöin toimia keskustelunvetäjänä ja ohjata keskustelua haluttuun teemaan. Toiminnan lopussa voidaan käyttää myös harjoituksia, jotka ovat rentouttavaa ja mukavaa yhdessä tekemistä, joka myös mahdollistaa avoimen ilmapiirin keskustelulle ja vanhempien verkostoitumiselle.

Toimintaan tarvittavat välineet ja tarvikkeet on hyvä varata etukäteen valmiiksi. Testasimme osallisuustyöpajoissa 3-4 menetelmää, joiden esivalmisteluihin kuluu helposti runsaasti aikaa. Menetelmät toimivatkin parhaiten niin, että lapset ohjataan varhaiskasvatuksen toiminnassa askartelemaan tai maalaamaan esivalmisteluina materiaalia, jota myöhemmin hyödynnetään kasvatusyhteistyön arvioinnissa ja suunnittelussa. Lasten leikkaamiin askartelupohjiin tai maalaamiin palautelappuihin voidaan pyytää vanhempia kirjoittamaan sanallisesti esimerkiksi palautetta menneestä toimintakaudesta. Lasten kädenjälki toimii myös luontevana lähtökohtana kertoa varhaiskasvatuksen toiminnasta ja tavoitteista laajemmin kuin kohtaamisissa lapsen tuonti- ja hakutilanteissa. Yhteisen toiminnallisen tekemisen tarjoaminen luo tasa-arvoisen kohtaamisen tilanteeseen, eikä synnytä mielikuvaa luennoivasta asiantuntijasta ja kuuntelijajoukosta. Palautteen kokoaminen seinälle visuaalisesti nähtäväksi tuo esille vanhempien näkemykset heitä arvostavalla tavalla.

Henkilökunnan palautteessa korostui ohjaamisen merkitys. He pitivät hyvin toimivina ratkaisuin selkeästi järjestettyä toimintaa, jossa vanhemmat pääsivät nopeasti askartelemaan yhdessä lasten kanssa. Tärkeitä asioita osallistavia menetelmiä käytävissä on hyvä suunnitteluvaiheessa tarkentaa kysymykset yksiselitteisiksi. Toimijoiden ollessa sekä lapsia että vanhempia on myös hyvä tarkentaa, kysytäänkö nyt lapselta vai aikuiselta. Arvioinnin ohjeistaminen osallistujille on hyvä tehdä kirjallisesti ja suullisesti. Arvioitavia asioita voidaan tekstin lisäksi ilmentää myös kuvin, jolloin helpottuu myös lasten osallistuminen arviointiin. Kirjallisessa ohjeistuksessa on hyvä kiinnittää huomiota lyhyisiin ja selkeisiin ohjeistuksiin. Itse pidämme tärkeänä, että esivalmistelut ja menetelmän visuaalinen ilme ovat mahdollisimman siis-

tisti toteutettuja. Seinälle huonosti kiinnitetty pahvi tai fläppipaperi epäselvällä ohjeistuksella ei arvosta osallistujia eikä houkuttele ketään vastaamaan. Vanhempien osallistamisessa suunnitteluun ja arviointiin on parempi valita muutama hyvin toteutettu menetelmä kuin paljon kiireellä toteutettuja menetelmiä. Toimintojen ohjaamisessa tärkeäksi muodostui hyvän ilmapiirin luominen, innostaminen ja perheiden välisten keskustelujen mahdollistaminen. Lisäksi osallistujien jakaminen eri toimintapisteisiin olisi hyvä tehdä napakasti, jotta osallistujat lähtevät rohkeasti työstämään haluttua asiaa. Reflektiovaiheen tulokset ovat koottuna kuviossa 9.

Kuvio 9. Reflektointivaiheen tulokset.

Kaikista työpajoista meille välittyi osallistujien tyytyväisyys toimintaan. Toiminta oli perheistä hauskaa yhdessä tekemistä. Askartelujen lomassa perheet saivat samalla tilaisuuden tutustua toisiinsa ja keskustella heille tärkeistä asioista kasvatusyhteistyössä. Mukavan toiminnan avulla kerättiin kuitenkin tärkeää palautetta menneestä toimintakaudesta seuraavan toimintakauden suunnittelua varten. Kokonaisuutena myös henkilökunnalta saadun palautteen mukaan perhekertojen viiden osallisuustyöpajan toiminta oli onnistunutta. Henkilökunnan mielestä osallistavat arviointimenetelmät mahdollistivat sekä lasten että vanhempien mielipiteiden esille tuomisen avoimesta varhaiskasvatuksesta. Palautteen mukaan osallisuustyöpajojen toiminta oli järjestetty monipuolisesti ja perheitä innostavasti. Lisäksi osallisuustyöpajojen toiminta nähtiin laajuudeltaan sopivaksi koolle lapsi ja aikuismäärälle. Kokeistemme mukaan osallistavia menetelmiä oli toisissa paikoissa käytetty jo aikaisemmin luontevasti, mutta toisissa paikoissa niihin suhtauduttiin varovaisen kokeilevästi. Kokonaisuutena varhaiskasvatuksen henkilökunta koki, että kehittämämme

osallistavat arviointimenetelmät tukevat hyvin ajankohtaista aihetta vanhempien osallistamisesta varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun ja arviointiin.

6.6 Oppaan kokoaminen ja valmiin tuotoksen esittely

Viiden osallisuustyöpajan suunnittelemisen, toiminnan ohjaamisen, havainnoinnin ja reflektoinnin jälkeen hyödynsimme kertynyttä tietoa, havaintoja ja kokemuksia kirjoittaessamme oppaan tekstin ja osallistavien menetelmien ohjeet. Vahvasti kasvuun -oppaamme on suunniteltu varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Suunnitelimme ja kokosimme oppaan sisällön vastaamaan osallisuustyöpajojen ohjausrunkoa. Oppaaseen valittiin menetelmiä, joissa aikuiset ja lapset ovat yhdessä toimijoina sekä menetelmiä pelkästään vanhempia varten. Oppaaseen valituissa harjoituksissa ja tekstissä huomioitiin varhaiskasvatuksen syksy- ja kevätkaudet, joiden alussa ja lopussa osallistavalle suunnittelulle ja arvioinnille on tarvetta.

Opinnäytetyöprosessiimme kuului alusta asti Officeen OneDrivessä yhteiskäyttöön jaettu koko ajan kasvava osallistavien menetelmien työkalupakki. Kokosimme luonnoksena olevaan osallistavien menetelmien työkalupakkiin itsekokeiltuja, lähdekirjoista, omien ideoiden pohjalta muokattuja harjoituksia. Osallisuustyöpajojen päättyessä työkalupakissamme oli yli 70 harjoitusta. Osallistavien menetelmien työkalupakin lisäksi opinnäytetyöprosessiimme kuului työluonnoksina jokaiselle perhekerralle rakennetut toimintasuunnitelmat. Vilkan ja Airaksisen (2003, 68) mukaan toiminnallisen opinnäytetyön prosessin alussa työn tekoon liittyvät tekstit ovat esimerkiksi erilaisia luonnoksia kuten työ- tai toimintasuunnitelmia. Näiden luonnosten avulla rakentuu prosessoinnin avulla vähitellen myös työn lopullinen tuotos.

Toimintasuunnitelmat rakentuivat lastentarhanopettajien haastatteluiden, kyseisen paikan tilojen ja osallistujamäärän perusteella. Valitsimme työkalupakista yhdessä ideoiden menetelmiä, joiden arvioimme toimivan kyseisissä tiloissa ja osallistujajoukolla. Pohdimme paljon ja kiinnitimme huomiota osallistumisen helppouteen ja mielekkyyteen. Tavoitteenamme oli myös testata monipuolisesti menetelmien erilaisia

versioita eri toimipaikoissa. Menetelmien karsiminen opasta varten tehtiin pääasiassa tässä vaiheessa. Luonnosvaiheessa meillä oli työkalupakissa myös lähdekirjallisuudesta otettuja menetelmiä. Lopulta kaikki testatut menetelmät olivat omia ideoittemme pohjalta syntyneitä.

Oppaan menetelmien tekstit muokattiin selkeiksi ja käytännöllisiksi ohjeiksi. Vilkan ja Airaksisen mukaan (2003, 65–66) toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksen teksti eroaa vaatimuksiltaan tutkimusviestinnän ohjeita noudattavasta ja prosessia selostavasta raportin tekstistä. Tuotoksen teksti kohdennetaan kohde- ja käyttäjäryhmälle. Osallisuustyöpajojen toiminnan tuotokset kuvattiin sekä tuloksia että opasta varten. Vahvasti kasvuun -oppaaseen valittiin valokuvia elävöittämään kirjallista kuvausta ja myös herättämään oppaan käyttäjää ideoimaan menetelmästä oma versionsa.

7 Pohdinta

7.1 Opinnäytetyöprosessin ja tuotoksen arviointi

Toiminnallinen opinnäytetyömme oli vajaan vuoden kestänyt prosessi, joka alkoi lokakuussa 2017 toimeksiantajan Joensuun kaupungin varhaiskasvatuspalveluiden kanssa keskusteluilla ja ideoinnilla opinnäytetyön sisällöstä ja toteutustavasta. Opinnäytetyön suunnitelman työstäminen alkoi marraskuussa 2017. Rajasimme ja kirjoitimme jo suunnitelmavaiheessa teoreettista viitekehystä mahdollisimman tarkasti. Salosen (2013,12) mukaan tutkimuksellisen kehittämistoiminnan, joka toiminnallinen opinnäytetyömme oli, tulee perustua määriteltyihin käsitteisiin, jotka on ymmärretty osana kehittämistyötä.

Rakensimme työmme tietoperustan vanhempien osallisuudesta ja varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä. Huomioimme erityisesti teoreettista vii-

tekehystä kirjoittaessamme varhaiskasvatuksen lainsäädännön ja ohjaavien asiakirjojen viime vuosien muutokset. Saimme ohjausta ja tukea työmme menetelmällisiin valintoihin opinnäytetyön suunnitteluvaiheen lukupiirityöskentelystä. Lopullinen suunnitelma ja tutkimusluvut hyväksyttiin maaliskuussa 2018. Opinnäytetyön toteutusvaihe ajoittui huhti-kesäkuuhun. Opinnäytetyöprosessi päättyi elokuussa työn esittämiseen seminaarissa, työn viimeistelyyn ja arvioitavaksi jättämiseen.

Toiminnallisen opinnäytetyömme tärkeänä lähtökohtana oli, että halusimme kehittämistyöhömme aktiivisina osallistujina mukaan varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja vanhemmat. Prosessin hallinnan menetelmänä toimintatutkimuksen spiraalimalli soveltui hyvin kehittämistyöhömme, jossa tuotoksena syntyneen oppaan kehittämiseen osallistettiin mukaan niin henkilökuntaa kuin avoimen varhaiskasvatuksen perheitä. Kehittämistyömme sisälsi kolmenlaisia kehittämisen menetelmiä, joiden avulla toteutimme kehittämistehtävää.

Tiedontuotannon menetelmistä saimme haastatteluilla ja dokumentaatiolla eniten tietoa, jota hyödynsimme osallisuustyöpajoissa ja oppaan kehittämistyössä. Alkukartoituksena ollut verkkokysely tuotti kyllä tietoa toimipaikkojen tarpeista ja toiveista osallistavien arviointimenetelmien oppaaseen, mutta tarvitsi lisäksi toteuttamamme haastattelut. Tärkeitä dokumentteja, joita hyödynsimme tuotoksen työstämisessä, olivat oppimispäiväkirja ja valokuvat osallisuustyöpajoista. Toimintakertojen jälkeen havaintojen jakaminen ja yhdessä reflektointi kuuluivat työmme prosessiin ja arviointimenetelmiin. Yhteisen reflektoinnin avulla työstimme paitsi testattavia osallistavia menetelmiä, jonka lisäksi jäsensimme omaa oppimista. Reflektointi antoi työn etenemiselle tärkeitä laajempia näkökulmia, joita hyödynsimme raportin kirjoittamisessa ja tuotoksena syntyneen Vahvasti kasvuun -opas kasvatusyhteistyöhön koamisessa.

Osallistaaksemme varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja perheet mukaan kehittämistyöhön teimme molemmille omat tiedotteet. Henkilökunnan tiedote ei saavuttanut toimipaikkoja suunnittelulla tavalla. Ratkaisimme ongelman verkkokyselyyn vastaamisesta ja tiedottamisesta ottamalla henkilökohtaisesti yhteyttä ja menemällä paikan

päälle. Perheiden tiedote avoimen varhaiskasvatuksen perhekerroilla toteutettavasta kevätkauden arvioinnista ja palautteesta sen sijaan toimi hyvin. Osallisuustyöpajojen osallistavina menetelminä toiminnalliset menetelmät sopivat hyvin varhaiskasvatuksen kasvatusyhteistyöhön. Päiväkotiympäristön tilat, lasten lelut ja tarvikkeet mahdollistavat hyvin toiminnallisten menetelmien toteuttamisen. Vanhempien osallistuminen yhdessä lapsen kanssa tekee toiminnallisten menetelmien käyttämisen luontevaksi. Menetelmien testaaminen suunnittelemalla ja ohjaamalla perhekerat sekä kokoamaan menetelmistä saatu palaute oli tärkeää kokemuksellista tietoa oppaan kokoamisessa.

Opinnäytetyömme arviointimenetelmät jakoutuivat niin, että pystyimme hyödyntämään arvioinnista noussutta tietoa koko prosessin ajan. Työmme suunnitteluvaiheessa pidimme palavereja toimeksiantajan kanssa, joissa keskustelimme vanhempien osallistamista ja punnitsimme erilaisia vaihtoehtoja työn toteuttamiseksi. Toteutusvaiheessa arviointimenetelminä toimi henkilökunnan palaute ja vanhemmille suunnattu palautekysely. Palautteista saatua tietoa hyödynsimme siihen, miten muokkasimme menetelmät oppaaseen.

Opinnäytetyö oli osa Joensuun kaupungin varhaiskasvatuksen laadun kehittämistyötä, jossa tuotiin käytäntöön varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukaista toimintaa. Avoimen varhaiskasvatuksen henkilökunta koki vanhempien osallisuuden ajankohtaiseksi ja tärkeäksi asiaksi omassa työssään. Toteuttamillemme osallisuustyöpajoille ja tuotoksena syntyneelle oppaalle oli tarve. Vanhempia toivottiin aktiivisemmin mukaan osallistumaan varhaiskasvatuksen toiminnan arviointiin ja suunnitteluun. Vanhempien osallisuudesta on tehty useita laadullisia opinnäytetöitä, mutta toiminnallinen opinnäytetyö on ensimmäinen Joensuun kaupungin varhaiskasvatuksessa.

Havaitsimme opinnäytetyöprosessin aikana, että myös vanhemmille lapsensa varhaiskasvatuksen arvioiminen ja suunnitteluun osallistuminen oli uusi asia. Vanhemmat eivät välttämättä ole passiivisia osallistumisessa lapsensa varhaiskasvatuksen arviointiin ja suunnitteluun. Tyytyväisyys lapsen varhaiskasvatukseen voi näkyä niin,

että osallistumista palautteen antamiseen ei koeta tarpeelliseksi. Kokemustemme mukaan vanhempien osallistaminen mukaan varhaiskasvatuksen toiminnan arviointiin ja suunnitteluun voidaan toteuttaa hyödyntämällä osallistavia menetelmiä, joilla luodaan mahdollisuus aitoon palautteeseen. Perinteiseen lomakekyselyyn verrattuna osallistavilla menetelmillä kerätty arviointi toiminnasta vahvistaa vanhemman osallisuutta. Arvioinnin toteuttaminen osallistavilla menetelmillä sopii etenkin toimintakauden loppuun. Menetelmät tukevat myös vanhempien verkostoitumista.

Opinnäytetyöprosessin aikana havaitsimme myös arvioinnin ja palautteen antamisen haasteita. Arvioinnin kohteena olemiseen liittyy myös epävarmuutta. Varhaiskasvatuksen henkilökunta ei ole välttämättä tottunut keräämään ja ottamaan palautetta vastaan vanhemmilta toteuttamastaan varhaiskasvatuksesta. Osallisuustyöpajojen jälkeen meille välittyi kuitenkin, miten palaute vahvisti positiivisesti henkilökunnan käsityksiä oman työn merkityksestä.

Opinnäytetyön tuotoksena syntynyt opas on suunnattu varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Lähtökohtamme tuotoksen kokoamisessa oli asiakaslähtöisyys. Alkukartoituksena toteutetun verkkokyselyn perusteella avoimen varhaiskasvatuksen toimipaikat toivoivat monipuolisesti erilaisia menetelmiä. Opas sisältää menetelmiä, joissa hyödynnetään luontoa ja ympäristöä, kädentaitoja, leikkejä, kuvallista ilmaisua ja mediaa. Opas esittelee testattuja osallistavia menetelmiä vanhempien osallistamiseksi toiminnan arviointiin ja suunnitteluun sekä antaa vinkkejä toteutukseen. Valitsimme oppaaseen menetelmiä, joiden tulos on visuaalinen tai määrällinen. Osallistujien visuaalisesta tuotoksesta on helppo ottaa valokuva. Menetelmissä koottu palautetieto on helposti käsiteltävissä ja hyödynnettävissä.

Oppaan alussa on harjoituksia, joita voidaan hyödyntää toimintaan virittäytymisessä ja osallistujien tutustumisessa toisiinsa. Osallistavat menetelmät olemme jakaneet kehittämismenetelmiin, jotka tuottavat ideoita ja uutta tietoa toiminnan kehittämiseen tulevaisuudessa. Arviointimenetelmiin valitsimme menetelmiä, joiden tuloksena syntyy määrällistä tietoa osallistujien mielipiteistä ja kokemuksista. Jako kehittämis- ja

arviointimenetelmiin on osittain keinotekoinen, mutta halusimme selventää siten erilaisten osallistavien menetelmien avulla saatavaa tietoa. Osallistavien menetelmien ohjeistus sisältää jokaisen menetelmän tavoitteen, listan tarvikkeista, ja kuvauksen menetelmästä. Osallistavien arviointimenetelmiin liittyy usein paljon ennakkoon valmistautumista. Oppaassa olemme pyrkineet siihen, että menetelmiin tarvittavat välineet ja tarvikkeet ovat sellaisia, jotka löytyvät varhaiskasvatuksen toimintaympäristöistä.

Toimeksiantajan palaute *Vahvasti kasvuun –oppaasta* oli myönteistä. Palautteen mukaan oppaassa oleva teoria yhdistyy hyvin käytännön harjoituksiin. Lisäksi oppaan ulkoasua pidettiin mielenkiintoisena ja selkeänä, mikä herättää kiinnostusta lukemaan. Oppaassa olevien harjoitusten vinkkiosiota pidettiin hyödyllisenä. Toimeksiantaja arvioi, että *Vahvasti kasvuun –opas* on hyödyllinen ja se otetaan käyttöön suunniteltaessa syksyn varhaiskasvatuksen vanhempainiltoja ja perheiden tutustumisiltoja. *Vahvasti kasvuun -opas* on jaettu sähköpostitse avoimen varhaiskasvatuksen toimipaikkojen henkilökunnan lisäksi kaikille Joensuun kaupungin varhaiskasvatuksen päiväkodinjohtajille ja lastentarhaopettajille.

7.2 Oppimiskokemukset ja ammatillinen kasvu

Oman ammatillisen kasvun reflektointi päättyi vajaan vuoden kestäneen opin-
näytetyöprosessin. Varhaiskasvatukseen suuntautuneissa opinnoissamme halusimme oppinäytetyössämme perehtyä ja syventää osaamistamme sosionomiopin-
toihin läheisesti liittyvästä osallisuudesta ja luovista ja toiminnallisista menetelmistä. Oman ammatillisen kehittymisen kannalta olemme tyytyväisiä aihevalintaamme. Lasten ja vanhempien osallisuuden vahvistaminen on ajankohtainen aihe varhais-
kasvatuksen kentällä.

Meille oppinäytetyö osallistavista menetelmistä kasvatusyhteistyössä oli mahdollisuus oppia sekä kehittää ja syventää varhaiskasvatuksen teoreettista ja menetelmällistä osaamista. Saimme tulevaan lastentarhanopettajan työhön monin tavoin

osaamista ja varmuutta opinnäytetyössämme. Näemme, että varhaiskasvatuksessa tärkeän ja ajankohtaisen lapsen osallisuuden vahvistamiseen ja tukemiseen tarvitaan hyvää yhteistyötä vanhempien kanssa. Opinnäytetyömme teoreettisessa viitekehyksessä käsitelimme osallisuutta vanhempien näkökulmasta, mutta saimme samalla laajemman ymmärryksen osallisuudesta ja sen merkityksestä varhaiskasvatuksessa. Vanhempien osallisuus vahvistaa myös lapsen osallisuutta. Teoriatiedon lisäksi meillä on osaamista ja työvälineitä, miten osallisuutta käytännössä voidaan vahvistaa. Prosessin aikana koottua opasta voimme monin tavoin hyödyntää kasvatusyhteistyöhön kuuluvissa vanhempainilloissa ja muissa tapahtumissa.

Toiminnallinen opinnäytetyö tarjosi mahdollisuuden myös harjoitella ohjaamista uudessa tilanteessa, jossa ryhmä muodostui vanhemmista ja eri ikäisistä lapsista. Saimme ohjauskerroilta hyvää palautetta ja kiitosta ohjaamisesta. Rento otteemme perheiden ohjaamisessa näkyi yhdessä tekemisenä ja luonteva osallistumiseen kannustamisena. Opinnäytetyössämme korostui sosionomin opintoihin läheisesti kuuluva tutkimuksellinen kehittämisosaaminen. Osallistavien arviointimenetelmien suunnittelu, toteutus ja kehittäminen vaativat luovaa ideointia, jossa osallistujien arviointi ja yhdessä tekeminen mahdollistuu. Oppaan kokoamiseen tarvitsimme myös työelämästä nousevaa tietoa kehittämistyömme tueksi, jonka opinnäytetyömme menetelmälliset valinnat mahdollistivat. Tärkeäksi opinnäytetyöprosessissa nousi reflektiivinen työote, jossa omaa toimintaa sekä työtapoja tarkastellaan kriittisesti. Reflektiivinen työote näkyi opinnäytetyöprosessin jokaisessa vaiheessa edistäen työskentelyämme ja toimien samalla kehittämistyömme perustana.

Opinnäytetyöprosessi tuki ammatillista kasvua ja asiantuntijuuden kehittymistä. Rakensimme yhdessä kumpikin omaa teoreettista viitekehystä varhaiskasvatukseen lukuisissa keskusteluisamme kasvokkain ja eri verkkosovelluksissa. Monet keskustelumme varhaiskasvatuksen arvoista ja tavoitteista jatkuivat ja kasvoivat laajemmiksi ammatillisiksi pohdinnoiksi kuin opinnäytetyöraporttiin pystyimme sisällyttämään. Oma osaaminen ja tietämys jäsentyivät, kun olimme kuin peilit toisillemme tiiviin opinnäytetyöprosessin aikana. Koemme, että kumpikaan meistä ei olisi yksin

yltänyt samaan opinnäytetyön suunnittelussa, toteutuksessa, raportoinnissa ja tuotoksen tekemisessä. Työ olisi jäänyt ilman työparia vaillinaiseksi monelta osin.

Toiminnallisen opinnäytetyömme laajuus, haasteelliset itsenäisen työskentelyn osuudet ja yhteistyön hoitaminen varhaiskasvatuksen eri toimipaikkojen kanssa vaativat paljon. Opinnäytetyöprosessissa korostuivat meidän molempien sitoutuneisuus työskentelyyn ja toimiva vuorovaikutus. Koemme että yhteistyömme aikana toimme esiin toisistamme vahvuuksia, joita hyödynsimme yhteisen päämäärän eteen työskennellessämme. Mielestämme opinnäytetyömme tuotoksessa, kokeilluissa osallistavissa menetelmissä näkyy myös hyvän tiimityön vaikutus. Halu tehdä työtä yhteisen päämäärän eteen, yhteisten ratkaisujen pohtiminen, omien ajatusten ja tiedon jakaminen ja luotettavuus ovat tärkeitä tiimityötaitoja, joita tarvitsemme valmistumisen jälkeen työelämässä.

7.3 Eettisyys ja luotettavuus

Eettisesti hyvä tutkimus noudattaa kaikissa vaiheissa hyvää tieteellistä käytäntöä. Periaatteiden tunteminen ja niiden mukaan toimiminen on jokaisen tekijän omalla vastuulla. (Hirsjärvi ym. 2013, 23) Työelämälähtöistä kehittämistyötä koskevat samat tieteellisen tutkimuksen kriteerit kuin muita tutkimuksia (Ojasalo ym. 2014, 48). Opinnäytetyössämme olemme noudattaneet tutkimuseettisen neuvottelukunnan määrittelemiä hyvän tieteellisen käytännön keskeisiä kohtia. Kuulan (2012) mukaan tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeet ohjaavat ensisijaisesti tutkimuksen toteutustapaa. Toiminnalliseen opinnäytetyöhömmme kuului vuorovaikutusta toimeksiantajien, perheiden ja avoimen varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa. Tutkimuseettisistä ohjeista työssämme korostuivat ihmisten itsemääräämisoikeuden ja yksityisyyden kunnioittaminen ja tutkittavien informointi. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, Kuula 2012, 61—62.)

Hyväksytyyn opinnäytetyösuunnitelman jälkeen hankimme Joensuun kaupungin varhaiskasvatusjohtajalta tutkimusluvan (liite 1). Toiminnalliseen opinnäytetyöhömmme

tarvittiin tutkimuslupa, koska sen kohteena oli organisaation toiminta ja siellä toimivat ihmiset (Arene 2018, 6). Joensuun kaupungin varhaiskasvatuspalveluiden myöntämän tutkimusluvan lisäksi avoimen varhaiskasvatuksen toimipaikoilta, henkilökunnalta ja perheiltä kysyttiin heidän suostumuksensa osallistumisesta. Opinnäytetyöhömmme kuului alkukartoitus, jossa käytimme tiedonkeruumenetelmänä verkkokyselyä. Toimipaikkojen sähköpostiosoitteet saimme toimeksiantajalta. Tiedonkeruumenetelmänä verkkolomakekysely ei eroa juurikaan perinteisestä lomakekyselystä tutkimusetiikan ja tietosuojaan suhteen. Sähköpostikyselyssä vastaajille on kerrottava, mistä lähteestä heidän sähköpostiosoitteensa on saatu. Tutkimuksen perustiedot ja tietosuojaratkaisut on aina kerrottava (Kuula 2012, 175.) Ennen verkkokyselyn lähettämistä hankimme tutkimusluvan Joensuun kaupungin varhaiskasvatusjohtajalta ja kysyimme sähköpostiosoitteet toimeksiantajalta. Sähköpostiviestissämme ja verkkokyselymme alussa kerroimme, että käsittelemme saamiamme tietoja luottamuksellisesti. Osallistuneiden avoimen varhaiskasvatuksen toimipaikkojen tietoja ei käytetä muuhun kuin opinnäytetyöhömmme ja kerätty tieto poistetaan verkosta raportin kirjoittamisen jälkeen.

Huomioimme työmme kaikissa vaiheissa osallistujien itsemääräämisoikeuden toiminnan vapaaehtoisuutena. Tutkimusmenetelmien eettisenä lähtökohtana pidetäänkin ihmisarvon kunnioittamista, jossa itsemääräämisoikeus näkyy heidän omana päätöksensä osallistua toimintaan (Hirsjärvi ym. 2013, 25). Lähetimme alkukartoituksena tehdyn verkkokyselyn yhteydessä tiedotteen opinnäytetyöstämme varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Kerroimme tiedotteessa opinnäytetyömme perustiedot ja osallistujilla oli mahdollisuus saada lisätietoa. Opinnäytetyöhömmme osallistuminen oli vapaaehtoista ja tämä oli myös huomioitu verkkokyselylomakkeessa. Myöhemmin siirryessämme toimintavaiheeseen, tiedotimme perheitä perhekerran tulevasta toiminnasta ja opinnäytetyöstämme. Osallisuustyöpajoihin osallistujilla oli mahdollisuus päättää tiedon perusteella osallistumisestaan. Kuulan (2012) mukaan suostumus tutkimukseen voi olla kirjallinen, suullinen tai muutoin käyttäytymisen perusteella tulkittava suostumus. (Kuula 2012, 232.) Yksi toimipaikoista jätti kuitenkin perheille suunnatun tiedotteen toimittamatta perheille. Kyseisessä paikassa kysyimme toiminnan alussa osallistujilta suullisen suostumuksen.

Noudatimme tutkimusaineiston keräämisessä, käyttämisessä ja säilyttämisessä huolellisuutta. Opinnäytetyön toimintavaiheessa osallisuustyöpajoissa kerättiin osallistuneiden vanhempien ja lasten kokemuksia ja mielipiteitä osallistavilla menetelmillä. Dokumentoimme työtämme ottamalla valokuvia. Henkilöitä emme kuvanneet lainkaan. Pyysimme luvan ottaa kuvien ottamiseen osallisuustyöpajojen osallistavien arviointimenetelmien tuotoksista. Raporttimme ei varsinaisesti sisällä kuvauksia osallistujista, eikä siitä voida tunnistaa ihmisiä. Kerroimme avoimesti, mihin valokuvia käytetään ja ettei kenenkään perhekerralle osallistuneen toiminnassa esille tuomia asioita esitä opinnäytetyömme raportissa. Kuulan (2012) mukaan tutkimusaineiston luottamuksellisuus perustuu yksittäisen ihmisten tietojen ja niiden käyttämisestä koskeviin lupauksiin (Kuula 2012, 64).

Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan perinteisesti käsitteillä reliabiliteetti eli tulosten toistettavuus ja validiteetti eli pätevyys. Termien käyttämiseen laadullisessa tutkimuksessa sisältyy ristiriitoja. Tutkimuksen luotettavuutta on kuitenkin arvioitava jollakin tavalla. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus muodostuu tutkijan tarkasta selostuksesta, miten työ on toteutettu sen kaikissa vaiheissa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 231—232.) Toiminnallisessa opinnäytetyössämme olemme pitäneet opinnäytetyöpäiväkirjaa kaikissa sen vaiheissa. Raportissamme olemme esittäneet ja avanneet kehittämistyön kaikki vaiheet aloituksesta, suunnittelusta, käytännön toteutuksesta ja oppaan kokoamisesta. Toiminnallinen opinnäytetyömme oli työelämän kehittämishanke, jossa toimintatutkimus on tyypillinen lähestymistapa. Heikkisen ja Syrjälän (2006) mukaan toimintatutkimuksessa validiteetti eli tutkimusmenetelmien ja -kohteen yhteensopivuuden arviointi on ongelmallinen, koska tulkinnat rakentuvat sosiaalisessa todellisuudessa. Tulkintoja on mahdotonta verrata, koska ei ole verrattavissa olevaa ”todellisuutta”. (Heikkinen & Syrjälä 2006, 147—148.) Toiminnallisen opinnäytetyömme tulokset eivät ole toistettavissa. Tulokset verkkokyselystä, osallisuustyöpajojen toteutuksesta ja perheiden antamasta palautteesta ovat syntyneet sosiaalisessa todellisuudessa, joka muuttuu jatkuvasti. Samoin toteavat Heikkinen ja Syrjälä (2006, 148), reliabiliteetti eli tulosten toistettavuus on mahdoton toimintatutkimuksessa.

7.4 Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja kehittämisideat

Toiminnallisen opinnäytetyömme tavoitteena oli edistää vanhempien osallisuutta. Vanhemmilta ja varhaiskasvatuksen henkilökunnalta saamamme palaute vahvisti käsitystämme osallistavien menetelmien toimivuudesta varhaiskasvatuksen kasvatusyhteistyössä vanhempien kanssa. Oppaan harjoituksia voidaan hyödyntää päiväkodin toiminnan laadun arvioinnissa. Lasten ja vanhempien mielipiteitä ja kokemuksia voidaan kysyä vanhempainilloissa ja päiväkodin arjen tilanteissa. Kehityskohteiden ja mielipiteiden kartoittamista voi kokeilla myös päiväkodin eteistiloihin lapsen tuonti- ja hakutilanteisiin. Oppaan harjoitukset sopivat toiminnalliseen vanhempainiltaan, joka rakentuu lasten ja vanhempien yhteiselle toiminnalle. Oppaan menetelmiä sopivat hyvin käytettäväksi vanhempainilloissa avaamaan keskustelua yhteisistä aiheista.

Opinnäytetyömme ja työväliseen kehittäminen vastasivat toimeksiantajan tarpeisiin saada vanhemmat mukaan päiväkodin toiminnan kehittämiseen ja arviointiin. Vahvasti kasvuun -opas tuottaa osallistavilla menetelmillä vanhempien kokemuksiin perustuvaa tietoa varhaiskasvatuksen toiminnan kehittämiseksi. Tarkoitus on saada tietoa, joka on helppo ottaa kehittämistyön tueksi. Vahvasti kasvuun -oppaan julkaiseminen ajoittuu syksyyn, jolloin varhaiskasvatuksen toimipaikoilla on tarvetta osallistaa vanhempia mukaan alkaneen toimintakauden suunnitteluun. Oppaan menetelmiä voidaan muokata ja soveltaa monin tavoin. Useimpiin menetelmiin liitimme mukaan myös vinkkejä erilaisiin sovelluksiin. Varhaiskasvatushenkilökunta voi muokata oppaasta omaan käyttöönsä sopivan kansion. Opas julkaistaan verkossa pdf-versiona, mutta toimeksiantajan käyttöön tulee muokattava versio, johon on mahdollista lisätä sivuja ja uusia harjoituksia.

Vanhempien osallisuuden vahvistaminen varhaiskasvatuksessa on ajankohtainen aihe. Opinnäytetyössämme toimme esille osallistavien menetelmien mahdollisuudet

varhaiskasvatuksen yhteistyössä vanhempien kanssa. Kasvatusyhteistyön kehittämiseksi päiväkodin henkilökunnan ja lapsen huoltajien välille, on tarvetta erilaisten yhteistyön muotojen käyttöön ottamiselle ja kehittämiseksi. Kiinnostavia jatkokehittämideoita ovat mobiililaitteilla käytettävät verkkopohjaiset yhteistyön muodot. Omassa työssämme teimme osallistavien menetelmän oppaan pdf-tiedostona verkkoon. Toivomme osallistavien menetelmien jatkavan levittämistään varhaiskasvatuksen kentällä ja juurtuvan varhaiskasvatuksen ja vanhempien väliseen kasvatusyhteistyöhön.

Lähteet

- Aalto-Kallio, M., Saikkonen, P. & Koskinen-Ollonqvist, P. 2009. Arvioinnin kartalla. Matka teoriasta käytäntöön. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus.
- Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Airaksinen, K. (toim.) 1998. Innostu, innosta! Eväitä osallistavaan yhteistyöhön. Helsinki: Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa. <https://www.kepa.fi/sites/kepa.fi/tiedostot/julkaisut/innostu-innosta.pdf>. 20.5.2018.
- Arene 2018. Opinnäytetyöprosessin eettiset suositukset. <http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Opinn%C3%A4ytety%C3%B6prosessin%20eettiset%20suositukset%20muistilistat%20opiskelijalle%20ja%20ohjaajalle.pdf>. 20.5.2018.
- Asetus lasten päivähoidosta 239/1973.
- Avoin varhaiskasvatus Joensuu. 2018. <http://www.joensuu.fi/documents/11127/58109/Avoimen+varhaiskasvatukseen+esite.pdf/3ecf8852-c774-4121-a0b2-4035a519ef25>. 6.5.2018.
- Hallintolaki 434/2003.
- Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. 2009. Arvioinnista opiksi. Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa: Printel Oy.
- Heikkinen, H. L. T. & Syrjälä, L. 2006. Tutkimuksen arviointi. Teoksessa Heikkinen, H. L. T., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.). Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura, 78—93.
- Heikkinen, H. L. T., Rovio, E. & Kiilakoski, T. 2006. Toimintatutkimus prosessina. Teoksessa Heikkinen, H. L. T., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.). Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura, 78—93.
- Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hujala, E. & Fonsén, E. 2012. Varhaiskasvatuksen laadunarviointi ja pedagoginen kehittäminen. Teoksessa Hujala, E. & Turja, T. (toim.). Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: PS-kustannus, 312—327.
- Joensuun kaupunki. 2018. Päivähoitopalvelut. <http://www.joensuu.fi/en/paivahoitopalvelut>. 14.6.2018.
- Kalliala, M. 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoitossa. Helsinki: Helsinki University Press.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. Helsinki: Stakes.
- Kivipelto, M. 2008. Osallistava ja valtaistava arviointi. Johdatus periaatteisiin ja käytäntöihin. Stakesin työpapereita 17/2008. Helsinki: Stakes. <http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/tyopaperit/T17-2008-VERKKO.pdf> 19.4.2018.
- Kronqvist, E-L. & Jokimies, J. 2008. Vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvioijina. Tuloksia Vaikuta vanhempi – selvityksestä. Stakesin raportteja

- 22/2008. Helsinki: Stakes. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77107/R22-2008-VERKKO.pdf?sequence=1>. 23.4.2018.
- Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Laki Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta 1295/2013.
- Leemann, L., Kuusio, H. & Hämäläinen, R.-M. 2015. Sosiaalinen osallisuus. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. https://thl.fi/documents/966696/3775621/Tietopaketti_Sosiaalinen_Osallisuus.pdf/4bc56a65-8eb2-41c3-87b8-0cd963a2c600. 13.6.2018.
- Leskinen, T. 2018. Päiväkodin johtaja. Joensuun kaupungin varhaiskasvatus. Haastattelu 25.4.2018.
- Mikkola, A., Repo, L., Vlasov, A., Paananen, M. & Mattila, V. 2017. Varhaiskasvatuksen arvioinnin nykytila. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 22:2017. https://karvi.fi/app/uploads/2017/10/KARVI_2217.pdf. 23.4.2018.
- Määttä, P. & Rantala, A. 2016. Tavallisen erityinen lapsi. Onnistuneen yhteistyön arvoitusta ratkomassa. Juva: PS-kustannus.
- Nummenmaa, A. R. 2004. Varhaiskasvatuksen laatu ja sen kehittäminen —yhteistä työtä ja jaettuja merkityksiä. Teoksessa Ruokolainen, R. & Alila, K. (toim.). Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaikutusta: varhaiskasvatuksen laadunhallinnan ja ohjauksen kehittämishankkeen julkaisu. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 81— 87. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72926/Julka_04_06.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 9.4.2018.
- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudella osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Opetushallitus. 2016a. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Helsinki: Opetushallitus. http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf. 9.4.2018.
- Opetushallitus. 2016b. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelma. Joensuun kaupungin kuntakohtaiset tarkennukset. Määräys 39/011/2016. <https://peda.net/joensuu/jsv1/jsvjkt2/jsvjktl/jsvjkt:file/download/954765fa2366f150d5fde4b14fc99845f71a879c/Joensuu%20vasu.pdfAmmattikorkeakouluasetus%201129/2014.%209.4.2018>. 9.4.2018.
- Opinsys. 2017. MOBIILILAITTEET OPETUKSESSA -näin otat Kahoot-kyselyn käyttöösi. <https://opinsys.fi/wp-content/uploads/2017/02/Kahoot-kysely.pdf>. 7.6.2018.
- Parrila, S. & Fonsén, E. 2016. Arviointimenetelmien kehittäminen ja käyttöönotto. Teoksessa Parrila, S. & Fonsén, E. (toim.). Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus. Käsikirja käytännön työhön. Jyväskylä: PS-kustannus, 91—114.
- Parrila, S. 2004. Laatu päivähoitoa koskevassa varhaiskasvatustutkimuksessa. Teoksessa Ruokolainen, R. & Alila, K. (toim.). Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaikutusta: Varhaiskasvatuksen laadunhallinnan

- ja ohjauksen kehittämishankkeen julkaisu. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 69—79. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72926/Julka_04_06.pdf?sequence=1. 6.5.2018.
- Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Turku: Turun ammattikorkeakoulu
- Satokangas, E. 2017. "HEI, TONNE PITÄÄ PÄÄSTÄ!" – Vanhempien kokemuksia Joensuun avoimesta varhaiskasvatuksesta. Opinnäytetyö. Karelia-ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/138647/Satokangas_Emmi_2017_12_08.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 6.5.2018.
- Sosiaali ja terveysministeriö. 2008. Varhaiskasvatus vuoteen 2020 Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:72. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72906/Selv200772.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. 19.6.2018.
- Särkelä-Kukko, M. 2014. Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Teoksessa Jämsén, A. & Pyykkönen, A. (toim.). <https://setlementti-fi-bin.directo.fi/@Bin/dc0230a37fd70473a82b6f7a398ae005/1528348114/application/pdf/503574/oSallisuuden-%C3%A4ljill%C3%A4-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf>. 7.6.2018.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018a. Indikaattoripankki Sotkanet. <https://www.sotkanet.fi/sotkanet/fi/haku?g=354>. 18.6.2018.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018b. Osallisuuden edistäminen. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtamien/osallisuuden-edistaminen>. 13.6.2018.
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009a. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampere University Press.
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009b. Sosiaalialan kehittämistoiminnan metodologista paikannusta. Teoksessa Viinamäki, L. (toim.). Sosionomilta eivät hommat loppu Ammattikäytäntöjen kehittäminen haasteena sosionomi AMK -tutkinnoissa. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 1/2009. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, 65—76.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi. 20.5.2018.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen Suomessa. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. 20.5.2018.
- Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2016. Huomaa hyvä! -toimintakortit. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Varhaiskasvatuslaki 36/1973.
- Venninen, T., Leinonen, J., Rautavaara-Hämäläinen, M. & Purola, K. 2011. "Lähes aina haettaessa sanotaan että ihan ok päivä -mitä se lopulta tarkoittaa?" Lasten vanhempien ja henkilökunnan osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Socca Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskes-

kus. Työpapereita 2011:2. http://www.socca.fi/files/1618/Lasten_vanhempien_ja_henkilokunnan_osallisuus_paakaupunkiseudun_paivako-deissa_2011.pdf.19.4.2018.

Vilkka, H. & Airaksinen T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

YK:n yleissopimus lasten oikeuksista. http://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/lapsen_oikeudet_paino.pdf.19.4.2018.

Tutkimuslupa

JOENSUUN KAUPUNKI

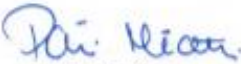
Viranhaltijapäätös

1

Varhaiskasvatus - ja koulutuskeskus
Varhaiskasvatusjohtaja

22.3.2018 §3

19/12.00.02/2017

Hakija/asianosainen	Huhtinen Anna, Raatikainen Jenni
Asia	Tutkimusluvan myöntäminen/Anna Huhtinen ja Jenni Raatikainen
Päätöksen perustelut	Tutkimus tukee hyvinvointipalveluiden ydintoimintaa.
Päätös	Myönnän Anna Huhtiselle ja Jenni Raatikaiselle tutkimusluvan liittyen AMK-tutkinnon opinnäytetyöhön, jonka tavoitteena on tuottaa osallistavien arviointityökalujen menetelmäpaketti, joka mahdollistaa perheille osallistumisen avoimen varhaiskasvatuksen toiminnan kehittämiseen ja arviointiin. Tutkimus toteutetaan kyselyllä ja osallistavilla, toiminnallisilla menetelmillä. Tutkimus kohdistuu Joensuun kaupungin avoimeen varhaiskasvatukseen.
Toimivallan perusteet	Hyvinvointijohtajan delegointipäätös 31.1.2018 § 2
Nähtävänäpito	Päätös asetetaan yleisesti nähtäväksi yleisessä tietoverkossa 26.3.2018.
Allekirjoitus	Varhaiskasvatusjohtaja Päivi Liuski
Tiedoksianto	Päätöksen olen tänään antanut tiedoksi Anna Huhtiselle, Jenni Raatikaiselle, suunnittelija Sanna Rädylle sekä avoimeen varhaiskasvatukseen/yksiköiden johtajat. 22.3.2018 toimistos sihteeri Päivi Miettinen
	Lisätietoja: varhaiskasvatusjohtaja Päivi Liuski p. 050 356 5480

Toimeksiantosopimus

OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTOSOPIMUS

Tämä sopimus soveltuu käytettäväksi ainoastaan sellaisten opinnäytetöiden yhteydessä, joita ei toteuteta ammattikorkeakoulun ulkopuolisen rahoituksen hankkeessa.

Toimeksiantaja	Joensuun kaupunki, Varhaiskasvatuspalvelut Punaahilkan päiväkodin johtaja Tuija Leskinen tuija.leskinen@jns.fi puh. 050437286 Suunnittelija Sanna Rätty sanna.m.ratty@jns.fi puh. 050 4642 412	
	Työn aihe Osallistavien arviointimenetelmien kehittäminen	
Tekijä	Nimi Anna Huhtinen puh. 0452220483 Jenni Raatikainen puh. 0504952034	Opiskelijanumero 1501678 1501277 Sähköpostiosoite jenni.raatikainen@edu.karelia.fi anna-mari.huhtinen@edu.karelia.fi
	Suoritettava tutkinto Sosionomi (amk)	Ryhmittäminen STSN505
Karelia-amk	Yhteystenkin nimi (Ohjaaja) Päivi Putkuri Toimipaikka ja osoite Tikkariinne 9, 80200 Joensuu Puhelin 050 349 2159	Tehtävänimike Lehtori Sähköpostiosoite paivi.putkurig@karelia.fi
	Toimeksiantosopimuksen ehdot	
Ohjaus	Ohjaaja valvoo työtä ammattikorkeakoulun puolesta ja antaa työn edellyttämiä ohjeita ja neuvoja. Ammattikorkeakoulu ja Ohjaaja eivät ole konsulttivastuussa työstä.	
Dokumentointi	Karelia-amk:ssa toteutetaan avointa toimintakulttuuria, mikä tarkoittaa, että myös opinnäytetöiden aineistot ja tulokset avataan soveltuvin osin erillisen ohjeistuksen mukaisesti (ml. avoin julkaiseminen). Työtä laaditaan ammattikorkeakoulun opinnäytetyön ohjeen mukainen kirjallinen raportti, joka julkaistaan sähköisessä muodossa Thesaurus-verkkokirjastossa tai josta toimitetaan yksi kansitettu kappale ammattikorkeakoulun kirjastoon. Työ arkistoidaan Karelia-amk:n kirjastoon sähköisessä muodossa.	
Oikeudet	Opinnäytetyön tekijänoikeudet kuuluvat tekijälle. Toimeksiantaja saa rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyön tuloksiin. Ammattikorkeakoululla on jatkuvasti voimassa oleva oikeus hyödyntää tuloksia omissa opetuksessa ja tutkimus- ja kehittämistoimissaan. Sopijapuolella on mahdollisuus sopia muista opinnäytetyön tuloksia koskevista oikeuksista kuitenkin niin, että tämän sopimuskohdan nojalla ammattikorkeakoulun saamat oikeudet säilyvät voimassa.	
Keksinnöt	Jos Tekijä on osallisena keksintöön, joka patentoidaan, mainitaan hänet yhtenä keksijöistä. Mahdollisesta keksintökorvauksesta sovitaan erikseen noudattaen ensisijaisesti Toimeksiantajan tai niiden puuttuessa ammattikorkeakoulun keksintöohjeen linjauksia. Opinnäytetyön tai sen osan julkaiseminen tai hyödyntäminen ei saa vaarantaa sen tai sen osan suojaamista patentilla tai hyödyllisyyssuojalla.	
Vastuut	Opinnäytetyön tulos toimitetaan sellaisena kuin se on. Tekijä tai ammattikorkeakoulu eivät anna tulokselle takuuta eivätkä vastaa sen soveltuvuudesta toimeksiantajan tarpeisiin. Sopijapuolet ovat vastuussa toisilleen sopimuserikkomuksen aiheuttamista välittömistä vahingoista. Vastuun syntyminen edellyttää tahallaan tai törkeällä huolimattomuudella aiheutettua sopimuserikkomusta.	
Lisäksi sovitaan	Toimeksiantaja vastaa työhön tarvittavista materiaaleista.	
Salassapito	Ohjaajalla ja opinnäytetyön Tekijällä on salassapitovelvollisuus työn aikana esille tulleisiin luottamuksellisiin asioihin viiden vuoden ajan. Toimeksiantajan tulee tarkistaa, että julkaistava opinnäytetyö ei sisällä salassa pidettävää aineistoa. Tarvittaessa käytetään erillistä salassapitosopimusta.	
	Tätä sopimusta on laadittu kolme (3) saman sisältöistä kappaletta, yksi (1) kullekin sopimuksen osapuolelle. Sopimus perustuu ammattikorkeakoulun hyväksymään opinnäytetyösuunnitelmaan ja se astuu voimaan allekirjoitushetkellä.	
	Joensuu 29.3.2018	Allekirjoitus
Toimeksiantaja	Tuija Leskinen	
Tekijä	Jenni Raatikainen Anna Huhtinen	
Karelia-amk	Päivi Putkuri <i>ANITA RÄTTY</i>	

Opinnäytetyön tiedote

Hei,

olemme sosionomiopiskelijoita Karelia-ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä osallistavista arviointimenetelmistä. Toiminnallisessa opinnäytetyössämme osallistamme avoimen varhaiskasvatuksen vanhemmat mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Tavoitteena on tuottaa menetelmäpaketti osallistavista arviointimenetelmistä hyödynnettäväksi kodin ja varhaiskasvatuksen väliseen yhteistyöhön.

Avoimen varhaiskasvatuksen päiväkodin johtajille lähetetyssä sähköpostissa on linkki sähköiseen kyselyyn. Toiminnallisia menetelmiä testataan avoimen varhaiskasvatuksen perhekerroilla huhti—toukokuussa 2018. Kyselyn lopussa teillä mahdollisuus valita teille sopiva ajankohta menetelmien testaamiseen. Perhekerroilla kerätään myös osallistuneiden perheiden ja henkilökunnan kokemuksia. Sosionomiopiskelijoina ohjaamme ja ohjeistamme kyseiset kerrat.

Toivomme jokaisen avoimen varhaiskasvatuksen toimipaikan vastaavan sähköiseen kyselyyn **18.04.2018** mennessä. Kyselyyn vastaamalla olet mukana kehittämissä, jonka tuotoksena syntyy osallistavien arviointimenetelmien menetelmäpaketti syksyllä 2018.

Kehittämisterveisin

Sosionomiopiskelijat

Anna Huhtinen
puh. 050 2220 483
anna-mari.huhtinen@edu.karelia.fi

Jenni Raatikainen
puh. 050 4952 034
jenni.raatikainen@edu.karelia.fi

Lisätietoja opinnäytetyöstä

Sanna Rätty
puh. 050 4642 412
sanna.m.ratty@jns.fi

Tuija Leskinen
puh. 050 4372 816
tuija.leskinen@jns.fi

Alkukartoituskysely

KYSYMYKSET VASTAUKSET

Osio 1/12

✕ ⋮

Kysely osallistavat arviointimenetelmät

Opinnäytetyömme tavoitteena on lisätä vanhempien osallisuutta avoimessa varhaiskasvatuksessa. Kyselyyn vastaamalla olet mukana kehittämistyössä, jonka tuotoksena syntyy osallistavien arviointimenetelmien menetelmäpaketti.

Kyselyn tarkoituksena on kartoittaa, miten osallistavia arviointimenetelmiä on käytetty avoimessa varhaiskasvatuksessa ja millaisia toiveita ja ideoita teillä on menetelmäpakettiin.

Kyselyyn vastaaminen kestää noin pari minuuttia. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.

Osio 2/12

✕ ⋮

Taustatiedot

Kuvaus (valinnainen)

1. Avoimen varhaiskasvatuksen toimipaikkani

- Hammaslahden ryhmä
- Mantan ryhmä
- Niinivaaran ryhmä
- Noljakankaaren ryhmä
- Rantakylän ryhmä
- Tuulikanteleen (Esikon) ryhmä
- Utran ryhmä
- Reijolan yhteisötalon ryhmä

Alkukartoituskysely

Osio 3/12

Osallistavien arviointimenetelmien käyttäminen

Kuvaus (valinnainen)

2. Käytättekö osallistavia arviointimenetelmiä avoimen varhaiskasvatuksen toiminnassa?

kyllä

en osaa sanoa

ei

Osio 4/12

Osallistavien arviointimenetelmien käyttäminen

Kuvaus (valinnainen)

3. Keitä olette osallistaneet?

Lapsia

Vanhempia

Lapsia ja vanhempia

Muu...

Alkukartoituskysely

Osio 5/12

Osallistavien arviointimenetelmien käyttäminen

Kuvaus (valinnainen)

4. Miten olette käyttäneet osallistavia arviointimenetelmiä toiminnassa?

- Toiminnan suunnittelussa
- Toiminnan toteutuksessa
- Toiminnan arvioinnissa
- Muu...

5. Millaisia menetelmiä teillä on ollut käytössä?

Pitkä vastausteksti

Osio 6/12

Osallistavien arviointimenetelmien tarpeellisuus

Kuvaus (valinnainen)

6. Käytössämme olevat osallistavat arviointimenetelmät vastaavat tarpeitamme.

- täysin samaa mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- en osaa sanoa
- jokseenkin eri mieltä
- täysin eri mieltä

Alkukartoituskysely

Osio 7/12

Toiveita lapsia ja vanhempia osallistavaan menetelmäpakettiin

Kuvaus (valinnainen)

7. Millaisia toiminnallisia menetelmiä toivoisitte menetelmäpakettiin? Menetelmiä, joissa hyödynnetään...

- kuvallista ilmaisua
- liikuntaa
- musiikkia
- luontoa ja ympäristöä
- leikkejä
- mediaa
- kielellistä ilmaisua
- Muu...

Osio 8/12

Toiveita lapsia ja vanhempia osallistavaan menetelmäpakettiin

Kuvaus (valinnainen)

8. Millaisessa muodossa menetelmäpaketti tulisi julkaista?

- paperisena oppaana
- verkossa olevana pdf-oppaana
- Muu...

Alkukartoituskysely

Osio 9/12

Toiveita lapsia ja vanhempia osallistavaan menetelmäpakettiin

Kuvaus (valinnainen)

9. Mitä muuta osallistavien arviointimenetelmien paketissa tulisi erityisesti huomioida?

Pitkä vastausteksti

Osio 10/12

Osallistavien arviointimenetelmien testaaminen perhekerroilla

Osallistavia arviointimenetelmiä testataan avoimen varhaiskasvatuksen perhekerroilla huhti-toukokuussa 2018. Sosionomiopiskelijoina ohjaamme kyseiset kerrat. Olemme teihin yhteydessä myöhemmin toimintapäivistä.

10. Haluamme osallistua *

Kyllä vain!

Ei tällä kertaa kiitos

Alkukartoituskysely

Osio 11/12

Toimintapäivä osallistavien arviointimenetelmien testaamiseen perhekerralla

Olemme teihin myöhemmin yhteydessä tarkemmin ajankohdasta ja järjestelyistä.

11. Täytä alla olevaan kohtaan teille sopiva päivämäärä toimintapäivälle.

Kuukausi, päivä, vuosi

Yhteystiedot:

Lyhyt vastausteksti

Osio 12/12

Kiitos vastauksista!

Sosionomiopiskelijat

Anna Huhtinen
Jenni Raatikainen
Karelia-ammattikorkeakoulu

Osallisuustyöpajojen toiminta

00.5.2018 Osallisuustyöpaja 1

Testattavat arviointimenetelmät Ideoiden puu, Lego-äänestys, Käpymittari

Osallistujat 0

Kuvaus toiminnasta

Suunnittelimme Taikametsä-teeman innostamaan lapsia ja aikuisia osallistumaan mukaan toimintaan. Taikametsässä oli elämyksellinen maja, jossa oli tuoksupurkkeja, metsäaiheisia kuvia ja metsänääniä. Purkkien tuoksuina oli metsään liittyviä tuoksuja joko pumpuliin imeytettyjä eteerisiä öljyjä tai metsästä kerättyjä luonnonaineksia. Keväisen metsän äänimaiseman majaan järjestimme kannettavalla kaiuttimella älypuhelimien bluetooth-tekniikalla. Metsäaiheiset kuvat olivat laminoituja kuvia omista luovien menetelmien korttikokoelmistamme. Kuvat kiinnitettiin teipillä majan sisälle ja läheiseen seinään lasten katselukorkeudelle.

Osallisuustyöpajaan ilmoittautui ennakkoon kolme perhettä, jotka kuitenkin peruivat tulonsa. Ensimmäiseen osallisuustyöpajan virittäytymisen suunnittelimme toimipaikan perhekerran aina alussa olevan kahvihetken yhteyteen. Suunnitelmaan kuului esittäytyminen, tulevasta toiminnasta kertominen ja tutustuminen nimikierroksen merkeissä.

Toimintasuunnitelman osallistavia arviointimenetelmiä olivat perheiden toiveita ja ideoita perhekertojen toteutuksesta keräävä Ideoiden puu sekä tiloja, leluja ja ilmapiiiriä kartoittavat Lego-äänestys ja Käpymittari. Toiminnan loppuun olimme suunnitelleet leikkiä ja liikuntaa yhdistelevän satujumpan toteutettavaksi yhdessä lasten ja vanhempien kanssa. Osallistujien puuttuessa meillä ei ollut mahdollisuutta saada suoraan perheiltä palautetta osallistavista arviointimenetelmistä. Esittelimme toimipaikan lastentarhanopettajalle toimintasuunnitelman ja pyysimme palautetta mukaillen Kysely perheille -lomakkeen kysymyksiä (liite 7). Lastentarhanopettaja antoi palautetta perheiden näkökulmasta. Tämä toimipaikka testasi toimintasuunnitelman osallistavia menetelmiä myöhemmin kevätjuhlan yhteydessä ja saimme palautetta menetelmien toimivuudesta sähköpostitse.

Osallisuustyöpajojen toiminta**00.5.2018 Osallisuustyöpaja 2**

Testattavat arviointimenetelmät Pyykkinaru, Emojit janalla, Käpymittari

Osallistujat 7 vanhempaa, 10 lasta

Kuvaus toiminnasta

Toiminta aloitettiin sillä, että esittäydyimme itse ja kerroimme lyhyesti opinnäytetyöstämme sekä tämän kertaisesta perhekerran toiminnasta. Toisen työpajan ensimmäinen arviointimenetelmä oli toimintakaudesta palautetta keräävä Pyykkinaru. Pyykkinaru-menetelmässä lapsi ja vanhempi askartelivat yhdessä t-paidan, johon nimettiin lapselle ja perheelle tärkeitä asioita avoimen varhaiskasvatuksen toiminnasta. Perheiden askartelemat t-paidat koottiin yhteisesti näkyville ripustamalla ne pyykkipojilla huoneen poikki vedettyyn pyykkinaruun.

Emojit janalla –menetelmässä perheillä oli valittavana kolmenlaisia, valmiiksi paperista leikattuja emojeita. Lasten lisäksi myös muutamat aikuiset innostuivat värittämään emojeita, jotka asetettiin piirtotalulle piirrettyyn nousevaan janaan. Janan päitä kuvastivat paperilautaselle tehdyt hymy- ja surunaamat. Osallistujia pyydettiin arvioimaan emojeilla, millainen kuluva vuosi oli ollut päiväkodissa ja asettamaan valitsemansa emoji janalle haluamaansa kohtaan.

Käpymittarin avulla vanhempia pyydettiin arvioimaan toimipaikan tiloja, leluja, toimintaa ja ilmapiiriä. Käpyjä varten olimme varanneet astiat, joihin arvioitavat asiat oli kiinnitetty paperilapuilla. Osallistujia ohjeistettiin ottamaan 10 käpyä ja jakamaan ne arvioitavien asioiden kesken niin, että käpyjä laitettiin eniten astiaan, mikä koettiin tärkeimmäksi avoimen varhaiskasvatuksessa.

Lasten viihtymiseksi hyödynsimme ensimmäiseen osallisuustyöpajaan suunniteltua Taikametsä-teemaa. Kaikki lapset kävivät ainakin kerran majassa. Osa tykkäsi haistella purkkeja, toisten mielestä tuoksut olivat jopa pahoja. Joidenkin lasten kanssa nimesimme yhdessä korteissa näkyviä metsän kasveja ja eläimiä. Perheiltä kerättiin palautetta ja kehittämisideoita tämän kertaisesta toiminnasta. Palautekysely perheille –lomakkeella (liite 6).

Osallisuustyöpajojen toiminta**00.5.2018 Osallisuustyöpaja 3****Testattavat arviointimenetelmät Osallisuustori**

Osallistujat 7 vanhempaa, 9 lasta

Kuvaus toiminnasta

Toiminta aloitettiin Huomaa hyvä! –toimintakorteilla (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016). Vanhemmat valitsivat kaksi lapsensa luonteenvahvuuksia esittävää toimintakorttia. Korttien avulla vanhemmat esittelivät lapsensa kertoen hänen yhden hänen vahvuutensa ja opeteltavan vahvuuden.

Perhekerran toiminnassa hyödynsimme jumppasalia ja toimintatilaa, joihin järjestimme sinne neljä toimintapistettä sisältävän osallisuustorin. Osallisuustorin eri menetelmissä osallistujat arvioivat ja antoivat palautetta lapsensa varhaiskasvatuksesta. Toimintapisteet olivat numeroidut, mutta perheet ohjattiin kiertämään toimintapisteet haluamassaan järjestyksestä.

Toimintapisteiden numerointi tarvittiin lapsille suunniteltuja temppupasseja varten. Lapsia varten oli järjestetty toimipisteisiin hassunkuriset toimintakortit, joiden tehtävien suorittamisesta lapset saivat tarran temppupassiin. Palautetta ja kiitosta kevätkauden toiminnasta kerättiin seinälle kiinnitetyssä fläpissä, jossa oli näkyvissä kysymys. Vanhemmat saivat vapaasti tusseilla kirjoittaa oman mielipiteensä fläppipaperille. Ideoita ja toiveita seuraavalle toimintakaudelle kerättiin myös samantyyppisellä seinälle kiinnitetyllä fläpillä.

Kolmas toimintapiste oli Emojit janalla -menetelmä, joka oli tällä kertaa järjestetty lattiatasoon. Neljännessä toimintapisteessä olivat testattavina ensimmäiseen jo osallisuustyöpajaan suunnitellut Käpymittari ja Legotorni selvittämässä aikuisille ja lapsille tärkeitä asioita. Toiminnan aikana perheillä oli myös vapaata aikaa lasten leikkimiseen ja vanhempien keskinäiseen juttelemiseen. Lopuksi kokosimme vanhemmat ja lapset vielä yhteiseen toiminnan lopettamiseen jumppasaliin saatekaarivarjon kanssa. Toiminnan lopuksi vanhemmilta kerättiin palautetta samalla kyselylomakkeella kuin aiemmissa osallisuustyöpajoissa. Saimme myöhemmin sähköpostitse palautetta myös työntekijöiltä.

Osallisuustyöpajojen toiminta

00.5.2018 Osallisuustyöpaja 4

Testattavat arviointimenetelmät Toiveiden toukka, Perhoset, Emojit janalla, Porinaryhmä, Hillopurkit

Osallistujat 9 vanhempaa, 24 lasta

Kuvaus toiminnasta

Aluksi vanhemmat esittelivät lapsensa kertoen heidän vahvuuksia ja harjoiteltavia asioita käyttäen apuna Huomaa hyvä! -toimintakortteja (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016). Osallisuustyöpaja sisälsi viisi toimintapistettä, jotka sijoitettiin toiminnan sujuvuuden kannalta eri huoneisiin. Toimipaikka oli jo kevään aikana kerännyt palautetta vanhemmilta kevään toimintakaudessa ja osallisuustyöpajan menetelmissä ei enää toistamiseen kerätty samaa palautetta.

Ensimmäinen toimintapisteessä askarreltiin Toiveiden toukka. Toiveiden toukkaan kerättiin perheiden toiveita ja ideoita seuraavalle kaudelle. Lisäksi vanhemmat ja lapset askartelivat perhoset, joiden siipiin vanhemmat kirjoittivat ajatuksiaan siitä, mikä heille on tärkeää kasvatusyhteistyössä. Toisessa toimintapisteessä sijaitsi Emojit janalla -menetelmä, jossa perheet arvioivat tiedonkulkua päiväkodin ja perheen välillä.

Kolmanteen toimintapisteeseen olimme suunnitelleet Porinaryhmä-menetelmän, jossa lausetta jatkamalla olisimme selvittäneet vanhempien halukkuutta osallistua toiminnan suunnitteluun seuraavana syksynä. Toteutimme kolmannen toimintapisteen henkilökunnan toiveesta fläppipapereille kirjoitetuin kysymyksin, joilla kartoitimme vanhempien ajatuksia osallisuudesta sekä heidän halukkuutta osallistua avoimen varhaiskasvatuksen toimitaan.

Neljännessä toimintapisteessä oli lapsen osallisuutta vahvistava Hillopurkit-menetelmä, jossa lapset saivat vanhempien avustuksella arvioida heille tärkeitä asioita avoimessa varhaiskasvatuksessa. Fläppipapereille oli valmiiksi piirrettynä hillopurkkeja ja purkkien etiketeissä arvioivat asiat, jotka olivat kaverit, leikki ja ulkoilu. Jokainen sai piirtää purkkeihin yhteensä kymmenen marjaa ja jakaa ne arvioitavien asioiden kesken haluamallaan tavalla.

Toiminnan päätti viidennen toimintapisteen rauhallisessa ja suljetussa tilassa ohjaamme satuhieronta. Toiminnan lopuksi keräsimme vanhemmilta palautetta Kahoot-verkkosovelluksen avulla. Heijastimme kysymykset videotykillä seinälle. Vanhemmat vastasivat kysymyksiin käyttäen omia älypuhelimiaan. Vanhempien palautteen lisäksi saimme toiminnasta myöhemmin palautetta henkilökunnalta sähköpostitse.

Osallisuustyöpajojen toiminta

00.5.2018 Osallisuustyöpaja 5

Testattavat arviointimenetelmät Tökkää mistä tykkäät, 10 askelta osallisuuteen

Osallistujat 1 vanhempi, 5 lasta

Kuvaus toiminnasta

Toimintaympäristönä oli päiväkodin piha-alue. Toimipaikan avoin varhaiskasvatus ei jatku tulevana syksynä, joten toiminta suunniteltiin palautteen antamiseen. Esi- telyämme lyhyesti itsemme ja miksi olemme tulleet paikalle, aloitettiin toiminta yhteisellä luontomaalauksella. Materiaaleina työssä olivat reilun kahden metrin mit- tainen pala rullapaperia ja pullovärit. Maalaamisen työvälineinä hyödynsimme luonnon materiaaleina kuusen oksia, mustikan varpuja, käpyjä ja voikukkia. Jokai- nen osallistuja sai valita ja sekoittaa pulloväreistä itselleen mieluisan värin ja valita itselleen sopivan tavan maalata. Värien sekoittamista varten osallistujille jaettiin kertakäyttölusikat ja -lautaset, joita hyödynnettiin vielä myöhemmin yhteisessä toi- minnassa.

Testattaviksi arviointimenetelmiksi valitsimme Tökkää mistä tykkäät -menetelmän ja Käpy-mittarin. Tökkää mistä tykkäät- menetelmässä käytettiin jokaisen osallis- tujan valmiiksi sekoitettuja värejä, johon osallistujat olivat sekoittaneet kertakäyt- tölusikalla. Yhteisen maalauksen jälkeen osallistujia pyydettiin laittamaan oma lu- sikka hiekalla täytettyyn ämpäriin arvioiden mitä he arvostavat eniten avoimessa varhaiskasvatuksessa. Arvioitavat asiat olivat esillä kuvina ja tekstinä ämpäriin kyl- jessä. Lisäksi osallistujat arvioivat Käpymittarin avulla päiväkodissa järjestettyä toimintaa. Kertakäyttölautaset ripustettiin lopuksi kuivumaan pyykkipojilla puiden väliin laitettuun pyykkinaruun yhteiseksi taideteokseksi.

Vanhemmille olimme varanneet 10 askelta osallisuuteen- menetelmän, jota emme kuitenkaan voineet toteuttaa osallistujien vähyyden vuoksi. Menetelmän tarkoituk- sena on tärkeiden asioiden esille tuominen ja keskustelun herättäminen. Osalli- suustyöpajan päätteeksi kokosimme osallistujat toiminnan lopetukseen, jossa käy- timme sateenkaarivarjoa. Toiminnan jälkeen kysyimme osallistuneelta vanhem- malta, haluaako hän täyttää palautelomakkeen. Hänen palautteen lisäksi saimme suullisen ja kirjallisen palautteen toimipaikan lastentarhanopettajalta.

Tiedote perheille

PERHEKERTA
_____klo_____

Hei vanhempi tule mukaan

keskustelemaan ja jakamaan
kokemuksiasi avoimesta
varhaiskasvatuksesta
sekä
arvioimaan ja ideoimaan
lapsesi varhaiskasvatusta.

Tervetuloa!

LAPSILLE
TAIKAMETSÄ

Teemme opinnäytetyötä osallistavista arviointimenetelmistä. Keräämme Joensuun kaupungin avoimen varhaiskasvatuksen perhekerroilla vanhempien kokemuksia, ideoita ja arviointia oman lapsensa varhaiskasvatuksesta. Opinnäytetyössämme teemme osallistavien menetelmien oppaan, joka edistää vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa.

Sosionomiopiskelijat
Anna Huhtinen
Jenni Raatikainen

Palautekysely perheille

1. Olen

Äiti Isä

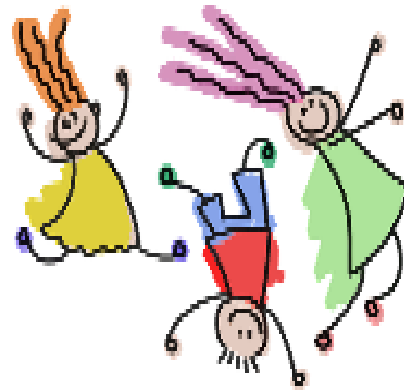
Muu huoltaja

2. Perhekertaan osallistuneet lapset

1 lapsi

3 lasta

2 lasta

Kuva: Pixabay

3. Arvioi seuraavia asioita perhekerralta rastittamalla sopiva vaihtoehto.

	1=Täysin eri mieltä	2=Jokseenkin eri mieltä	3=Jokseenkin samaa mieltä	4=Täysin samaa mieltä
Osallistuminen toimintaan oli mielekästä.				
Toiminta oli monipuolista ja kiinnostavaa				
Lapset oli huomioitu toiminnassa.				
Minulla oli mahdollisuus arvioida avoimen varhaiskasvatuksen toimintaa.				
Sain ilmaista mielipiteitäni avoimesta varhaiskasvatuksesta.				
Voisin osallistua uudestaan tällaiseen toimintaan.				

4. Vastasiko perhekerta tänään perheenne odotuksia? Rastita sopiva vaihtoehto.

☐ Ei lainkaan	☐ Jonkin verran	☐ Hyvin	☐ Erinomaisesti
			

Jatkuu toiselle puolelle →

Palautekysely perheille

5. Kehittämideoita ja terveisiä sosionomiopiskelijoille

Kiitos palautteesta! 😊